

Salotupa

Historiikkia ja muistelmia karjamajalta

Kirjoittajat: Heimo Paakkinen, Salme Kenola

Kuvat: Salotuvan albumi, Anna Paakkinen, Heimo Paakkinen

Punkaharju 2013

Salotuvan historiikka

Salotupa seisoo Parikkalan Tarnalassa pienellä mäntöyräällä Uukuniemelle menevän maantien varrella. Talo ei oikeastaan kuulu mihinkään kyläkulmaan, vaan on suunnilleen saman, noin 1,5 kilometrin matkan päässä kaikista kolmesta lähimmästä kyläryhmästä: Partasensalosta, Lamminahonsalosta ja Matomäensalosta. Suunnilleen sama matka on suorinta tietä polkuja pitkin peltojen poikki myös Tiaisenkylälle, jonka talo numero kuuden tiluksille Salotupa on aikoinaan rakennettu.

Vajaa kaksi kilometriä Salotuvalta on kyläkeskustaan, missä olivat aikoinaan kaupat, posti, pankki, koulu, mylly, meijeri, saha ja muut palvelut ennen kuin yksi kerrallaan lakkasivat. Lähin naapuritalo on Kankaanmäki, jonne lyhin matka pellon ja metsän poikki on kolme-neljä sataa metriä. Vajaan kilometrin päässä olivat muut lähimmät talot, Kiiskiin kuuluva Hytinmäki kaupalle mennessä ja Nikkarin Tiaisten talo Partasensalolla.

Viipurin läänin vuoden 1875 maakirjassa oli Tarnalassa kolmetoista taloa: 1 Willasenkallio, 2 Karsikkolahti, 3 Simola (Saikkonen), 4 Hallanaho, 5 Kiiskinmäki, 6 Tiainen, 7 Löppönen, 8 Hämeenkontu (Piiparinen), 9 Temonnenä, 10 Pilkanmäki (Pitkänen), 11 Mehtolahti (Kosonen), 12 Suikkanen ja 13 Kankaanmäki. Jo vuoden 1786 verollepanokartassa nämä paikat olivat asuttuja Kankaanmäkeä lukuun ottamatta. Kankaanmäki, joka myös oli alunperin talo numero kuuden mailla, sai asukkaansa 1800-luvun alussa Tiaisen kylältä samoin kuin Salotupa satakunta vuotta myöhemmin.

OTE MAAREKISTERISTÄ Saareu

Tarnalan kylä

N:o 6 Tiainen

Milloin jakomittaus on päätetty	Til-o-je n						Tilusa la		
	Rekisterinnumero		Luonto	Nimi	Osa koko talosta	Manttaali	Viljeltyä maata	Viljelyskelpoista maata	Varsinaista metsämaata
	Entinen	Voimassa oleva							
1847 $\frac{3}{2}$		6	per	Tiainen	1.0000	0.2900			
1852 $\frac{20}{9}$	6	6 ⁴		Juhana Jaakob. Tiainen	0.1667	0.0484			
1908 $\frac{13}{11}$	6, $\frac{4}{25}$	6 ⁷	per	Toivola 21 Peleka Taakkinen ja Simo Tiainen	0.0834	0.0242	8.24 8.75 9.52	23.27 25.85 25.85	7.41 7.74 7.74

Talo numero 6, omistajiensa mukaan Tiainen oli Tarnalan suurimpia kanta-tiloja. Sen pinta-ala oli vuoden 1847 maakirjan mukaan n. 340 hehtaaria, josta viljeltyä maata noin 50 hehtaaria. Talon maat ulottuivat Pienen Rautjärven rannasta Jyrkilän järven pohjoispään ohi Uukuniemen pitäjän rajaan saakka. Halkomisten, lohkomisten ym. jakojen myötä maat on pilkottu lukuisiksi pienemmiksi tiloiksi. Ensimmäisessä isojaon halkomisessa v. 1852 talo nu-

mero 6 jaettiin kuuteen osaan, joiden omistajat olivat: 6/1 Juho Turkulainen, 6/2B Esa Tiainen, 6/3C Matti Yrjönpoika Tiainen, 6/4D Juhana Jaakonpoika Tiainen, 6/5E Matti Matinpoka Tiainen ja 6/6 Juhana Jaakonpoika nuorempi Tiainen.

Toivola 6:7, johon Salotupa kuului ennen erottamista omaksi tilakseen, muodostettiin vuonna 1908. Sen omistajiksi oli maarekisterissä merkitty Pekka Paakkinen ja Simo Tiainen. Pekka Paakkinen oli naimisissa Simon sisaren Maija-Stiinan kanssa. Tilan 43 hehtaaria viljeltyä oli 9,5 ha, viljelykelpoista 25,8 ha ja varsinaista metsämaata 7,7 ha. Virallisen maarekisterinimen Toivolan sijaan paikka tunnetaan paremmin nimellä Jusla. Nimi johtuu ilmeisesti tilan aikaisemmasta omistajasta Juhana Tiaisesta. Juhanasta eli Jusista muodostui Jussila ja siitä lyhennys Jusla.

Maija-Stiina Paakkinen os. Tiainen oli syntynyt vuonna 1865. Pekka Paakkinen tuli Toivolaan eli Juslaan kotivävyksi vuonna 1886. Maija-Stiinan vanhemmat olivat Pekko (Petter) Juhonpoika Tiainen ja Eeva Simontytär Vähikkö. Hän oli syntynyt Hiitolassa ja tullut miniäksi taloon Inkerinmaalta Keltosta, jossa Pekko kauppamatkoillaan tulevan vaimonsa tapasi.

Pekolla ja Eevalla oli Maija-Stiinan lisäksi häntä vuotta nuorempi Simo niminen poika. Vanhin lapsista Juho oli kuollut jo pienenä. Simo oli vajaa-kykyinen tai kuten entisaikaan sanottiin vähän höperö eikä hänestä ollut talon isännäksi mikä poikalapselle olisi muuten siihen aikaan yleensä kuulunut. Eevan jäätyä leskeksi vuonna 1880 talon pitäminen jäi Maija-Stiinan harteille. Avuksi tuli taloon kotivävyksi asettunut Pekka Matomäestä. Pekka Paakkinen osti langoltaan Simolta tämä osuuden tilasta vuonna 1912.

Vuonna 1864 syntynyt Pekka Paakkinen oli Mikkolanniemeltä Tarnalan puolelle Matomäkeen tulleen Pekka Paakkisen pojan Mikon lapsista vanhin. Matomäen veljeksistä Heikki, Matti ja Tolvi (Adolf) jäivät asuttamaan Matomäensalaa uusille tiloille, kantatilalla jatkoi Mikon veljen Antin perhe. Pekka muutti Tiaisenkylälle ja ainoa tytär Anna Katriina Kirjavalaan avioiduttuaan Olli Lötjösen kanssa.

Pekalle ja Maija-Stinalle syntyi neljä lasta, Juho, Matti, Antti ja Hanna. Matti kaatui kansalaissodassa Kämärän taistelussa Viipurin lähellä. Nuorin tytär

Hanna muutti Viipuriin avioiduttuaan uukuniemeläisen Emil Ripatin kanssa. Juslaan jäivät asumaan Juho ja Ida (os. Löppönen) sekä Antti ja Anna (os. Tiainen) perheineen. Yhteiselo Juslassa jatkui vuoteen 1929 saakka, jolloin Antti perheineen muutti Jyrkilän takaiselle salopalstalle vuosikymmenen alussa rakennetulle Salotuvalle. Lähin naapuritalo oli Kankaanmäki, josta Antin vaimon Annin isä Muural-Pekko oli syntyisin.

Salotupalaisia Juslasta muuton jälkeen. Antti Paakkinen suutarin töissä Erkin kanssa ja Helmi tekee käsitöitä uunin kupeella.

Vuokra-asukkaita

Salotupa oli alun perin rakennettu Juslan karjanhoidon tukikohdaksi, sillä lehmät pidettiin kesäisin metsälaitumella salopalstalla. Aluksi talo oli vuokralla kunnes omaa väkeä muutti Salotuvalle, kun Toivolon tila jaettiin.

Salotuvan ensimmäiset asukkaat olivat Kupiaiset, Uukuniemeltä muuttanut Pentti ja Emma Kupiaisen perhe, johon kuuluivat lapset Aili, Aarne, Alma ja Antti. Paakkisten aikaan vuokralaisena oli leskeksi jäänyt Toivo Huotilainen poikansa Antin kanssa.

Alkuperäisiä asiakirjoja tai piirustuksia ei Salotuvasta ole säilynyt, jos niitä lie ollutkaan. Rakennusvuosikaan ole tiedossa sen tarkemmin kuin, että se oli joskus 1920-luvun alussa. Mahdollisesti Salotupaa rakentamassa on ollut sen ensimmäinen vuokralainen Pentti Kupiainen, joka teki kirvesmiehen töitä. Tiettävästi rakennusmiehenä on ollut myös Hannos-Pekko eli Pekka Hannonen Lamminahonsalolta. Salotuvalla asunut Kupiaisten vanhin poika Aarne kertoi olettavansa, että rakentamassa oli saattanut olla myös hänen Jussi-onensa eli Juho Hämäläinen, joka teki rakennustöitä vielä yli 70 vuoden iässäkin.

Viisi vuotta veljeään vanhempi Aarne kertoi muistavansa hyvin sen päivän

kesällä 1924, kun Antti syntyi Salotuvalla savusaunassa. Kun synnytyksen ajat lähenivät, lapset olivat huomanneet, jotta äiti ei ole oikein kunnossa. He kyselivät äidiltään, että johtuiko tämän sairaalta näyttäminen isosta mahasta.

-Äiti selitti meille, että isä tulee töistä päivällä ja lämmittää saunan, mihin mennään sitten kun tulee kätilö ja sieltä saunasta tullaan vauvan kanssa pois. Kätilönä oli äidin äiti, Aarne muisteli.

Naapurin tyttö Kankaanmäen Lempi Tiainen on tullut käymään Salotuvalla.

Kaikki Salotuvalla syntyneet, Heimo Paakkinen, Urpo Hälvä ja Antti Kupiainen yhteispotretissa Antin kotona Ukkojuhonsalolla. Kuva on otettu vuonna 2004.

Salotuvalla ollessa Pentti Kupiainen osti elämänsä ensimmäisen hevosen, jolle oli sellainen ei kovin vahvarakenteinen talli. Omasta hevosesta oli paljon apua taloudessa ja perheen jokapäiväisessä elämässä, joten sellainen tapahtuma kuin hevosen tulo taloon jäi hyvin pojallekin mieleen.

Salotuvalla Kupiaiset sitten muuttivat 20-luvun lopulla omaan mökkiin, joka rakennettiin eno Jussin luo Uukuniemelle.

Salotuvalla Kupiainen miehet olivat rakennustöissä parikymmentä vuotta myöhemmin, kun sotien jälkeen taloa laajennettiin toisella kamarilla ja eteisellä. Pentti Kupiainen oli Aarnen ja Antin kanssa ottanut rakennusurakan, joita he siihen aikaan kolmeen mieheen tekivät. Tästä urakasta muodostuikin sitten viimeinen, jota he keskenään omalla porukalla tekivät.

Rakennustyömaalla nimittäin tapahtui tuttu ilmiö, että muna alkoi olla viisaampi kanaa. Vanhan kansan kirvesmiehenä Pentti Kupiainen oli tottunut

tekemään omalla tyyllillään, mutta nuoremmilla oli omat konstinsa eikä hän niitä neuvoja ollut tottunut saamaan. Kun Aarne sanoi, että pitääkö laudanpätkät aina erikseen sahata samaan mittaan, kun useamman laudan voisi sahata kerralla tehokkaammin, otti isä-Pentti sen verran nokkiinsa että lähti kesken päivän työmaalta sanoen pojille, jotta tehkää sitten kun paremmin luulette osaavanne.

Molemmat pojat urakoivatkin sitten Pentti Kupiaisen tavoin rakennusalalla omaan laskuunsa ja menestyksekkäästi.

Antti työskenteli kirvesmiehenä ja asui Ukko-Juhonsalolla Uukuniemellä, jossa hänellä oli oma talo ja pikkutila viljeltävänä. Antti oli mukana mm. sotainvalidien toiminnassa ja aktiivisesti myös kunnallispolitiikassa toimien pitkään sekä kunnanvaltuuston että kunnanhallituksen jäsenenä sekä monissa muissa Uukuniemen kunnan luottamustehtävissä.

Aarne muutti kotiseudulta Etelä-Suomeen Espooseen. Hän rakensi oman talon Mankkaalle ja teki elämäntyönsä rakennusurakoitsijana. Espoon kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa hänkin toimi aktiivisesti sekä vaikutti rakennusasioihin myös rakennuslautakunnassa.

Salotuvan pihapiiri alkuperäisine rakennuksineen tarnalalaisen taiteilija Eino Nokelaisen maalamassa taulussa.

Päiväkahvit Salotuvalla. Kahvia kaatamassa Anna Paakkinen, pöydän takana Karenin Väinö, Juslan Iita, Kankaanmäen Iita ja mummo.

Toinen vuokralainen oli Toivo Huotilainen, joka muutti poikansa Antin kanssa Salotuvalla Paakkisten jo asuessa siellä. Aikaisemmin Huotilainen asui vaimonsa Hiljan kanssa uuden koulun vastapäätä tien laidassa olleessa, sittemmin Partasen Selman ja Oskarin asuessa mökissä.

Huotilaisen Antti oli Salotuvan Erkin ikäinen ja he kävivät yhdessä koulua. Toivo Huotilainen oli metsuri ja rakennusmies. Lisätienestiksi hän teki pieniä askartelutöitä ja maalaili tauluja vesivärillä lasilevyille. Niitä Salotuvalla jäi Anni Paakkisen valokuvausharrastuksen myötä tarpeettomiksi, kun kuvat oli vedostettu paperille ja toimitettu asiakkaille. Toivo Huotilainen liotteli lasinegatiiveista kalvot pois ja maalasi levyille koristekuvioita ja kirjoitteli raamatunlauseita ja myi sitten taloihin. Tämän harrastuksen myötä lasilevyt kierrätettiin hyötykäyttöön, mutta negatiivit tuhoutuivat, mikä jälkepäin ajateltuna oli tietysti kylän historian säilyttämisen kannalta vahinko.

Salotuvalla Huotilaiset muuttivat Pohjanrannalle Juho Hirvoselta ostettuun taloon. Siellä Toivo Huotilaisella oli pyöräkorjaamo. Sittemmin Huotilaisen

talon hankki Tarnalan koulun pitkäaikainen opettaja Vilho Pikarinen perheelle vapaa-ajan asunnoksi.

Vuokra-asukkaita Salotuvalla on ollut tilapäisesti myöhemminkin sotien jälkeen. Yksi vuokralaisista oli Tarnalan uutta kansakoulua rakentamassa 1950-luvulla ollut Timo Sovijärvi. Hän oli kotoisin jostain kauempaa ja oli viikolla kortteerissa meillä. Kun oma maanviljelys ja karjanpito lopetettiin 1960-luvulla Erkki ja Inkeri Paakkisen muuttaessa Salotuvalta Lieksaan, jäi Anni Paakkinen vielä asumaan kotitaloa. Mummon apuna talonmiehenä taloa hoitamassa oli vuokralaisena Tauno Laine, joka oli kotoisin Tarnalasta ja työskenteli rajavartiostossa. Anni Paakkisen kanssa Salotuvalla asui jonkin aikaa myös hänen veljensä leski Ida Tiainen, Aatun Iita.

Kokonaan uudet asukkaat ja uudet omistajat Salotupa sai vuonna 1966 uusjaon eli rajakuntien tilusjärjestelyn myötä, kun maanviljelijä Aleksander Kokkonen perheineen tuli Mikkolanniemeltä Salotuvalle.

Itsenäiseksi tilaksi

Juslassa Tiaisen kylällä vanhan pariskunnan kanssa perheineen asuneet veljekset Juho ja Antti Paakkinen pääsivät kumpikin omaa talouteen vuonna 1929. Antti ja Anni muuttivat lastensa Helmin ja Erkin kanssa asumaan Salotuvalle. Juho ja Ida jäivät Juslaan poikansa Einon ja vanhan pariskunnan kanssa. Jusla eli Toivolan tila oli silloin vielä yhtenäinen, mutta 30-luvulla se jaettiin ja siirrettiin samalla veljesten lasten nimiin. Vanha pariskunta jäi tässä tilakaupassa ns. syytingille asuen vuoron perään kummankin pojan luona puolen vuoden jaksoissa.

Tilan puolikkaat siirtyivät sukupolvenvaihdoskaupassa Pekka ja Maija-Stiina Paakkiselta heidän poikiensa Juhon ja Antin alaikäisille pojille. Mahdollisesti tällä sukupolven yli hyppäävällä menettelyllä säästettiin verojakin, mutta varsinaisena syynä taisivat olla Juslan Jussin epävarmat afäärit, joiden takia omaisuuden uhkana olisi pahimmassa tapauksessa ollut vallesmannin vasaran alle joutuminen. Juho piti kauppaliikettä Akonpohjassa, autoili ja harrasti muutakin partsikointia.

4564

Välikirja: Luku 6/3%

Tänään tehdystä talouksenkappasta, jossa myyjä-
jinä ovat Maija Itjina ja Pekka Paakkinen, sekä
ostajina Toivo ja Ester Juhonperät ja Erkki Kuitin-
poika Paakkinen olemme keskenämme ne sopineet
seuraavaa:

1. Myyjät pidättävät itselleen vapaan asun-
non yhden talonväen kanssa, lämmön ja puh-
tanden, sekä elinajaksi vapaan, kunnallisen
ja riittävän elätyksen.

2. Ostajat ovat velvolliset yhteisesti suo-
vuttamaan yhden hyörylehmän myyjien erikis-
omaisuudeksi, sekä tälle suorittamaan vuosittain
riittävän elätyksen.

3. Ostajat sitoutuvat maksamaan kaikki
myyjien ennen tätä päivää tunnustamat velat.

4. Ostajat maksavat myyjäin tyttärelle
nalle heidän kuoltuaan yhteisesti (Lukua 2000) mkk.

5. Myyjät saavat, jos haluavat, hakea ki-
nityksen nyt myymänsä tilaan, tämän väli-
kirjan ehtojen voimaksi, ostajia tämän enen-
jaksi huomioimatta.

6. Tätä välikirjaa on tehty neljä (4) sama-
sanaisista kappaleesta, yksi kullekin osapuolelle,
sehe ja yksi yleiselle kauppa- ja viestijälle.

Paakkinen 17 p:nä maaliskuuta 1934

Pekka Paakkinen Maija Itjina Paakkinen (os. Itjina)
myyjät. P.

Ajan tavoille tyypillistä oli, että tilakaupat tehtiin poikien kanssa. Juslan veljesten ainoalla sisarella Hannalla ei tosin ollut lapsia, jotka olisivat voineet olla ostajina veljenpoikien kanssa. Hannalle ostajat kuitenkin sitoutuivat hyvittämään perintönä 2000 markkaa isovanhempien kuoltua. Juslan Jussin ja Idan perilliset olivat poikia, mutta Antin ja Annin vanhin lapsi oli tytär Helmi, jolle ei kuitenkaan osuutta tässä sukupolvenvaihdoksessa tullut, mitä sitten hieman hyvitettiin hänelle myöhemmin Hannan perinnöstä.

Maaliskuussa 1934 tehdyn tilakaupan ja vuonna 1937 vahvistetun jakosopimuksen mukaan Eino ja Esko Juhonpojat Paakkinen saivat: ”*kylässä olevat kartanon ja pellot kokonaan sekä vanhan ja uuden Rautjärvi-nimisen vesijättömaan kokonaan sekä Jyrkilän ja vanhan nurmen laidassa olevan aidatun hakamaan ja salolta pohjoisenpuoleisen pään sovittua linjaa myöten.*”

Erkki Antinpoika Paakkinen sai: ”*salolla olevan kartanon kokonaan ja maasta eteläpään sekä Jyrkilän lietteen ynnä vanhan nurmen hakamaan aitaa myöten.*”

Kaikkien kolmen pojan tultua täysi-ikäisiksi hyväksyivät he jakosopimuksen omilla allekirjoituksillaan vuonna 1954. Alkuperäiset kaupat oli tehty holhoojien allekirjoittamina. Sopimusta täydennettiin vielä vuonna 1957 niin, että Toivolan tilalle osasiirtolaislain nojalla annettu Laikon yhteismetsäosuus kuului Juslan omistajille eli Eino ja Hilja Paakkiselle. Yhteismetsäosuus oli korvaus Juslan Jussin ostamasta 17 ha:n metsätilasta, joka jäi rajan taakse.

Elämää ennen sotia

Kolmekymmenluvulla elämä Salotuvalla soljui tasaista kulkuaan perinteisen maanviljelyksen merkeissä. *Ei salli savinen pelto koriata kyntäjätä ja pelto ei petosta suvahe*, olivat vanhoja sanontoja joita noudattaen maatöitä tehtiin. Tuleva nuori isäntä Erkki oli jo alle kouluikäisenä pikkupoikana niin maahenkeä täynnä, että teki saunan taakse oman pienen pellon, johon hän kylvi ruista kasvamaan. Sato ei tästä ensimmäisestä pellostakaan koskaan valmistunut, sillä sauna paloi ja korret paloivat siinä samalla.

Vanha sauna oli suunnilleen samalla paikalla, johon Kokkoset pystyttivät nykyisen saunan Salotuvalle tultuaan.

Helmi ja Antti Salotuvan hevosien kanssa, taustalla vanha sauna, joka paloi 30-luvun alkupuolella.

Lisätienestiä maanviljelyksen lisäksi pikkutilalla saatiin mm. Antin tehdessä suutarintöitä ja Annin hankkiessa lisätuloja valokuvaamalla. Anni oli hankkinut kylän ensimmäisen valokuvauskoneen postimyynnistä kananmunarahoillaan, joita hän tienasi viemällä munia jalkapatikassa Koivusuon kautta oikopolkua pitkin Matti Siitosen kauppaan Kumpuun asti. Siitonen maksoi munakilosta hieman enemmän kuin oman kylän kauppias ja antoi vielä lisää hyvitystä, jos Anni otti munista maksuna kauppatavaroita.

Kuvien kehitys onnistui kotioloissa, vaikka talossa ei ollut sähköjä. Pimiönä toimi kamari ikkunat peitettynä tai kellari joka oli pimeä jo itsessään. Myös mustaseinäisessä savusaunassa saattoi kuvia kehitellä. Tarvittava punainen valo järjestyi kreppipaperin ja öljylampun avulla.

Juslasta Salotuvalle tullessaan Antti ja Anni olivat parhaassa iässään 30-40 vuoden välillä, Erkki vielä pikkupoika ja Helmi teini-iässä. Erkki muisteli kuinka Helmi ja yksi Partasensalon tyttö olivat keksineet leikata toisiltaan pitkät komeat hiuksensa muodikkaaksi polkkatukaksi. Pitkien hiusten luvatta lyhentämisen ensimmäisenä nähnyt äiti oli hirmustunut ja uhannut, että tyttö saa kyllä selkäsaunan kunhan isä-Antti tulee kotiin. Kun Antti sitten tuli, määräsi hän Erkin hakemaan piiskan metsästä eikä poikaa tarvinnut kahdesti käskeä, kun hän odotti pääsevänsä näkemään miten Helmi saa selkäänsä. Toisin kuitenkin kävi. Kun vitsanhakija tuli, olikin asia jo loppuun käsitelty eikä selkäsaunaa tullutkaan. Kyseessä olikin hienovarainen kasvatustekniikka saada asia puiduksi vanhempien ja tyttären kesken ilman vahingoniloisen pikkupojan läsnäoloa.

Salotuvan Erkki on hakenut joulupuun joskus 30-luvun alussa.

Vuokralaisten lähdettyä ja Helmin avioiduttua kumpulaisen Eino Pirhosen kanssa sekä muuttaessa Viipuriin jäi Salotuvalla vakituisiksi asukkaiksi neljä

henkeä ukon ja mummon vuorotellessa Juslasta. Talvisota toi kuitenkin muutoksen, kun Helmi sotaleskeksi jäätyään muutti takaisin kotitaloon pienen Salme tyttären kanssa. Vuoden 1926 ikäluokkaan kuuluvana Erkki joutui sota-ajan lopulla armeijaan, mutta ei ehtinyt rintamalle asti kun aselepo alkoi syksyllä 1944. Sota-ajan palvelus ei kuitenkaan korvannut varsinaista varusmiespalvelusta, joka hänen oli suoritettava vielä armeijassa olon päälle sodan jälkeen.

Seuraava sukupolvi rupesi hoitamaan tilaa sotavuosien jälkeen ja ns. suuret ikäluokat tulivat maailmaan. Helmi löysi uuden miehen, Arvo Hälvän

Honkakylästä ja esikoinen Urpo syntyi vielä Salotuvalla ollessa 1947. Samana vuonna syntyi myös Heimo, kun Erkki meni naimisiin Iijärveltä Huolmanin evakko-perheen tyttärenä Tarnalaan tulleen Inkerin kanssa. Häät pidettiin kotona Salotuvalla.

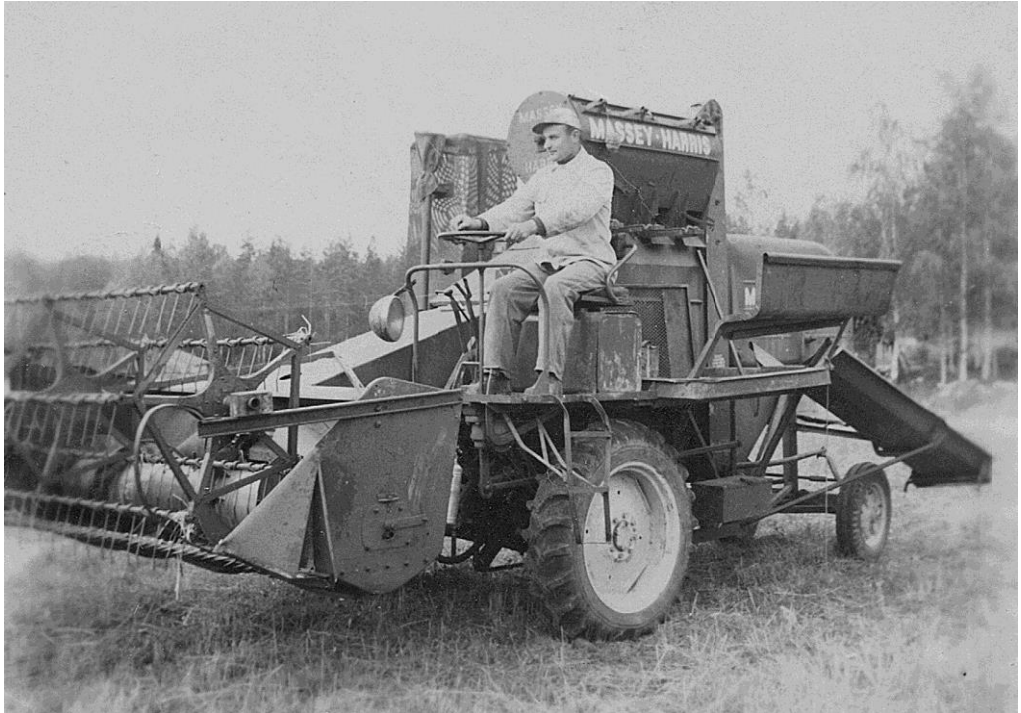
Sodan jälkeinen aika

Sotien jälkeen ja täysi-ikäiseksi ehdittyään Salotuvan nuori isäntä rupesi innolla kehittämään taloa ja tilaa nuorikkonsa kanssa. Lohkomisessa noin 22 hehtaarin suuruiseksi muodostuneella Salotuvalla oli viljeltyä vajaat 7 hehtaaria ja metsämaata 15

hehtaaria. Tiluksia laajennettiin pian sodan jälkeen vuonna 1945 ostamalla Olli ja Anja Kososelta Mäkelän tilaan kuulunut 5 hehtaarin Jyrkilän lietepalsta Kankaan-lahdesta. Ensimmäiseksi laajennettiin asuinrakennusta kahdella kamarilla ja eteisellä. Samalla ulkoseinät saivat vuorilaudoituksen. Salolle rakennettu pieni hirsimökki alkoi näyttää oikealta maatilan päärakennukselta.

Uusi navetta kanaloineen rakennettiin entisen pienen kivinavetan jatkeeksi vuonna 1952. Pihaan tehtiin uusi aitta, jossa olivat mm. viljalaarit, verstaas ja halkoliiteri. Myöhemmin myös päärakennusta kohennettiin vielä vähän lisää muuttamalla pärekatto tiilikatoksi, mikä oli tehty kellarin katolle jo vähän

aikaisemmin. Kattoremonttia tekemässä oli Juhanan Eero eli Eero Tiainen, joka asui perheineen pienessä talossa Kiiskinmäellä. Olin jo siinä iässä, että olin hänelle apupoikana katolla. Eerolla oli tapana aina sanoa, että ”näin tekee osuuskauppaväki” ja sitä sanontaa hän toisteli sopivissa tilanteissa pitkin päivää.

Maatalouteen panostaminen 1950-luvulla oli Salotuvalla voimakasta. Erkki tajusi ettei perinteinen viljely Salotuvan kokoisella tilalla oikein löy leiville ja rupesi koneellistamaan tilaa sekä etsimään uusia tuotantosuuntia hankkiakseen sillä tavalla lisätienestiä. Jo 40-luvun puolella hän osti Salotuvalla kylän ensimmäisen traktorin vannoutuneen hevosmiehen isänsä Antin vastustuksesta huolimatta. Koko läänin pohjoisosan ensimmäinen leikkuupuimuri Massey Harris tuli Salotuvalla vuonna 1952. Traktorin vaihduttua Fergusoniin ostettiin pitäjän ensimmäinen salaojakone. Kymmenen peltohehtaarin pikkutilalla ei kalliille koneille ollut tarpeeksi käyttöä, joten niillä urakoitiin puintihommia ja salaojitusta oman kylän ja pitäjän lisäksi myös naapurikuntien alueella. Oman talon väkeä ei näihin töihin riittänyt ja vakituiset nuoret ”urakoitsijat” Erkin

kanssa konehommissa olivat Siitosen Sulo ja Tolvasen Pentti Lamminahonsalolta.

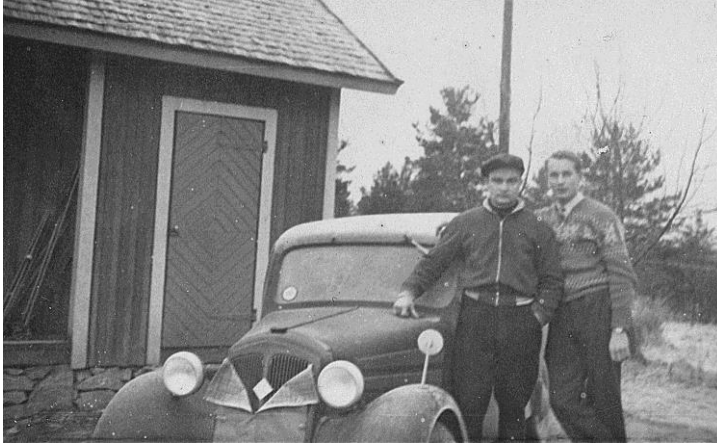
Salotuvan pellot Jyrkilän lietteellä olivat uuden koneen ansiosta tietysti kylän ensimmäisinä sala-ojitettut. Ensimmäisten joukossa Salotuvalla aloitettiin myös rypsin, sokeri-

juurikkaan, rehukaalin ja heinänsiemenen viljely. Eläinpuolella tehtiin myös uudistuksia. Navetassa suomenkarjan syrjäyttivät kylän ensimmäiset ayrshirelemmät. Salotuvan karja oli tarkastusyhdistyksen piirissä ja noteerattiin kylän parhaaksi karjaksi vuonna 1959.

Navetan ylisille toiseen päähän laajennettiin kanalaa. Navetan jatkeeksi tehtyyn pitkään siipirakennukseen perustettiin porsitussikala. Kanalaan hankittiin hautomakoneet, joilla poikastuotanto pääsi kokonaan uuteen vauhtiin. Erkki touhusi maataloustöiden lomassa paikallisessa yhdistystoiminnassa ja politiikassa toimien mm. Saaren kunnanvaltuuston puheenjohtajana vaalikauden 1957-60.

Politiikassa Maalaisliiton silloiset nokkamiehet kuten Kekkonen, Vennamo ja Virolainen tulivat hänelle tutuiksi. Vennamo vieraili Salotuvalla asutusasiain tiimoilta ja Kekkonen hiihtelemässä vaalikiertueellaan. Vennamon perustaessa oman puolueen ja välien katketessa Kekkoseen, Erkki pysyi Maalaisliiton miehenä. Hän oli tukemassa Kekkosen valintaa presidentiksi ja kiitoksena siitä Salotuvan piirongin päällä oli kehystetty Kekkosen kuva varustettuna omakätisellä allekirjoituksella: *Maanviljelijä Erkki Paakkiselle kättä lujasti puristaen. 15.2.1956 Urho Kekkonen.*

Auto Salotuvalle saatiin jo 50-luvun alussa, kun Erkki toimi Maaseudun Nuorten Liiton Etelä-Karjalan piirin toiminnanjohtajana ja tarvitsi siinä hommassa ajopelin. MNL:n toiminnanjohtajan hommat veivät työaikaa niin paljon, että maanviljelykseen tarvittiin vierasta työvoimaa, mutta etuna oli

auto jota ei siihen aikaan monessa talossa ollut. Ensimmäinen oli kuvassa oleva Ifan farmarimalli, jonka takatavaratila oli osittain puurakenteinen. Itä-autoja oli myöskin piikkinokka Mosse, joka ostettiin Salmelta ja hänen mieheltään Ilmari Ke-

nolalta. Länsiautoihin Erkki pääsi käsiksi kun sai käyttöönsä Peugeotin farmarimallin uusien lehtihommien myötä. Maanviljelyksen ohessa Erkki oli avustellut kirjoituksillaan Etelä-Saimaata ja sitä myöten urkeni päätoiminen lehtimiehen ura aluksi Karjalaisen aluetoimittajana ja Parikkalan toimistonhoitajana ja sittemmin Puruvesi-lehden kustantajana.

Uusjako ja uudet asukkaat

Salotuvan historiassa 1960-luku merkitsi suurta muutosten aikaa. Saaren pitäjässä toimitettiin rajakuntien tilusjärjestelyyn kuuluva uusjako. Sen tavoitteena oli järvenlaskujen, rajan ym. syiden takia pirstoutuneiden tilusten yhtenäistäminen valtion tuella kiinteistöjaotusta parantamalla.

Salotuvalla tilusten hajanaisuus ei ollut ongelma, sillä metsät ja pellot olivat talouskeskuksen äärellä melko yhtenäisenä palana. Vain Jyrkilän Muta-lahdella oleva palsta oli erillään muista tiluksista yli kilometrin päässä talouskeskuksesta. Uusjaon myötä paranevat edellytykset maatalouden harjoittamiseen eivät Salotuvan isäntää kuitenkaan enää kiinnostaneet. Erkin mielenkiinto oli jo siirtymässä maanviljelyksestä ihan muihin hommiin eli lehtimiehen ammattiin ja tilusjärjestely antoi sopivan mahdollisuuden luopua maatilasta. Salotuvan myynnin myötä hän sai tarvitsemaansa rahoitusta oman lehtiyrityksen perustamiseen. Lietepellot olivat jo vuokrattuna Paavo Hämäläiselle mansikanviljelyyn.

Salotuvan uudet asukkaat syksyllä 1966, Ale ja Tyyne Kokkonen, rapulla Rauno ja Aili Kokkonen Kirsi-tyttären kanssa sekä Keijo Kokkonen ja edessä tyttären poika Kari.

Uudet asukkaat, Kokkoset Mikkolanniemeltä tulivat Salotuvalle syksyllä 1966. Samalla viimeinen talon alkuperäisistä asukkaista Anna Paakkinen muutti poikansa Erkin perheen luokse Punkaharjulle. Salotuvan ostivat Aleksanteri ja Tyyne Kokkonen. Heidän mukanaan muuttivat pojat Keijo ja Rauno vaimonsa Ailin ja vanhemman tyttären Kirsin kanssa. Salotuvalla

muuttoa seuraavana vuonna syntyi toinen tytär Marja, mutta ei enää saunassa tai kotisyntytyksenä kuten Salotuvalla aikaisemmat perheenisäykset olivat tapahtuneet. Nyt synnyttämään lähdettiin Savonlinnan keskussairaalaan piikkinokka-Mossella.

Kokkoset toivat Salotuvalla uuden saunan kehikon entiseltä kotipaikalta.

Salotuvalla asui vähän aikaa Kokkosten lisäksi myös Tyynen isä Juho Valtonen. Kokkosten aikana tehtiin Salotuvan päärakennuksen toinen laajennus. Remontin myötä rakennettiin mm. uusi eteinen ja avovinttinä olleeseen yläkertaan valmistuivat huoneet. Navetta remontoitiin, rakennettiin uusi konesuoja, rehuvarasto, kuivaamo ym. talousrakennuksia. Uusi sauna oli tuotu

lähes valmiina Mikkolanniemeltä, jossa sitä oli alettu rakentaa vanhalle kotipaikalle, kun ei vielä ollut tietoa että sieltä lähtö koittaa.

Muuttokuormassa Mikkolanniemeltä tuli myös leikkimökki Salotuvalle.

Uusjaossa Kokkosille tuli ensimmäisenä perheenä ns. pakkosiirto entisiltä kotikylän asuinsijoilta Pyhämäen rinteiltä. Uudeksi kotipaikaksi eri vaihtoehtoista valikoitui Tarnalasta myynnissä ollut Salotupa, jonka rakennukset he ostivat suoraan ja maat vaihtuivat valtion välityksellä. Tilusjärjestelyssä erillisestä Mutalahden palstasta Paakkiset myivät osan Rietin Kalle ja Hilka Tiaiselle ja osan Impin Kalevi ja Iines Paakkiselle. Salotuvan lietteeseen rajoittunut Kiiskin Kankaanlahden palsta tuli uusjaossa Kokkosille. Lisämaata

Salotuvalla Kokkoset hankkivat ostamalla Hannosen Tolvilta ja Hämmäläisen Jussilta. Ihan yhtenäistä tilaa ei Salotuvasta uusjaossa kuitenkaan tullut, sillä nyt erilliseksi palstaksi jäi Saarensuo, jonka pellot sittemmin metsitettiin.

Salotuvan vanha metsä Partasensalon tien varressa jäi uusjaossa hieman muuttunein rajoin ja n. 19 hehtaarin kokoiseksi laajenneena edelleen Paak-
kisille.

Kokkosten entinen naapuri Väinö Kokkonen Mikkolanniemeltä kirjoitti syksyllä 1966 Etelä-Saimaaseen juttua paljon puhetta herättäneestä uusjaosta ja sen takia kotipaikoiltaan muuttamaan joutuneiden tunnelmista Salotuvalla:

”Entisen kotitilan rakennukset ovat jo purettu lukuun ottamatta aittarakennusta”, kertoi Ale Kokkonen. ”Aittarakennus seisoo vielä paikallaan koskemattomana ainoana seuranaan syksyisen alastomat pihapuut sekä toisten rakennusten rauniot kuin mennyttä surren ja ihmetellen, mikä on ollut se demonien voima ja mahti, joka yht’äkkiä hävitti muut rakennukset ja jo yli 50 vuotta jatkuneen elämän niiden ympäriltä.” Mutta aitankin kohtalon hetki tulee lähivuosien aikana.

”Ei se elämä täällä uudessa paikassa, Salotuvalla, ole päässyt mitenkään ilmaiseksi alkamaan. Kohentelun aiheutta on ollut yhdessä jos toisessakin paikassa. Uusi sauna täytyi tehdä heti alkuun, tai oikeammin entinen sauna siirrettiin Mikkolanniemeltä tänne. Leivinuuni täytyi myös tehdä uusi.” Näin kertoilivat Salotuvan uudet asukkaat.

Kysymykseen tunneteko tämän vaihtokaupan onneksenne vai vahingoksenne, oli vastaus melkoisen epäsuora: ”Tunnearvot, näköalat ja maisemat, ne ainakin jäivät sinne Mikkolanniemelle, niissä ainakin hävittiin. Varsin surkealta tuntui, kun asuinrakennus, jossa parhaat vuodet vietettiin, purettiin. Käytännölliseen puoleen mentäessä täytyy todeta, että tieteko - Mikkolanniemellä useita kilometrejä - jäi pois. Se, missä varmasti voitettiin, on tuo valtion maantie, joka on valmis, lähellä sekä pysyy varmasti auki talvellakin. Silloin kun entiset naapurini Mikkolanniemellä puskevat hattu hiessä tietöitä ja maksavat markkoja vielä siitä hyvästä, voi Salotuvan Ale vaikka vedellä nokosia kamarin sohvalla ja tiet kyllä siitä huolimatta kestävät vertailun.

Sukupolvenvaihdos Salotuvalla tehtiin vuonna 1972, kun tila siirtyi Alelta ja Tyyneltä Rauno ja Aili Kokkosen nimiin. Karjatalous oli päätuotantosuunta, lehmä oli toistakymmentä ja sikoja pidettiin kanssa. Emännän sairauden myötä lehmistä kuitenkin jouduttiin luopumaan 80-luvulla. Muutaman vuoden Rauno hoiti niitä vielä yksin, kun Aili halusi pitää karjan talossa, mutta kaiken muun lisäksi se osoittautui liian isoksi työksi.

Aili ja Rauno Kokkonen erikoistuivat marjanviljelyyn 18 vuoden ajan.

Erikoisviljely Salotuvalla alkoi vuonna 1987 ja marjanviljelyä harjoitettiin aktiivisesti 18 vuotta. Lietteellä viljeltiin mansikkaa, pihapellot olivat vaapukalla ja viinimarjaakin oli jonkun verran. Myös tyrniä kokeiltiin, mutta se osoittautui niin vaikeaksi kerätä, että katsottiin paremmaksi lopettaa. Lohia Rauno kasvatti Jyrkilän tienhaaraan kaivetussa lammikossa, johon tuli raikas vesi tien takaa Kankaan lähteestä. Rehun kallistuessa lohenkasvatus kuitenkin kävi kannattamattomaksi. Lohenkasvatusta oli suunniteltu myös Saarensuon

palstalle, mutta sen maaperään lohilammikoiden rakentaminen olisi tullut liian kalliiksi.

Salotuvan lammella vietettiin vuosittain kylän yhteisiä kesäjuhlia.

Lohilammikon rannalle Rauno teki muiden rakennustöiden ohessa saunat ja majoitustiloja marjanpoimijoille, joita sesonkiaikoina palkattiin paljon Venäjältä. Salotuvan lohilammikon rannalla pidettiin joka vuosi kylän kesätapahtuma, johon alueen grillikatokset ja muut rakennukset antoivat hyvät mahdollisuudet. Ohjelmassa oli tavallisesti rantakala, erilaisia kilpailuja ja paikallisin voimin esitetty näytelmä.

Mehiläisiä Salotuvalla oli hoidettu aina, sillä Annin veli-Reeti eli Fredrik Tiainen oli mehiläishoitaja. Erkki ja Inkeri Paakkinen saivat häneltä häälahjaksi uuden mehiläispesän, jonka jälkeen mehiläisenhoito on jatkunut

katkeamattomana suvussa ja jonkun aikaa Salotuvallakin uusien omistajien aikana.

Rauno Kokkonen harjoitti mehiläistarhausta paljon entisiä omistajia laajemmassa mittakaavassa. Parhaimmillaan pesiä oli kymmeniä, mutta kasvava karhukanta teki siitä hommasta lopun. Karhun päästyä hunajan makuun sitä ei pidätellyt mikään särkemästä pesiä metsätarhoilla. Ei auttanut sähköaita, ei radion soittaminen eikä muut konstit. Ei edes pesien tuominen pihapiiriin, sillä karhu tuli perästä eikä säikkynyt haulikolla ammuttuja varoituslaukauksia. Salotuvan hunajakarhuongelma ylitti televisionkin uutiskynnyksen ja Rauno Kokkosta haastateltiin aiheesta ajankohtaisohjelmassa.

Maantien laidassa Salotuvan kohdalla olleesta entisestä maitokopista on Rauno Kokkonen tehnyt vanhojen työkalujen museon.

Harrastuksena Kokkosilla on ollut kylän rakennus- ym. perinteen vaaliminen. Kesälahdelta hankitulla pärehöylällä Rauno on varmistanut, että kylän

vanhoissa aitta- ym. rakennuksissa on pystytty pitämään perinteiset pärekatot. Vanhoja autoja, traktoreita, työkaluja ja koneita hän on entisöinyt lukemattomia. Entisiin navettatiloihin rakennettuun kotimuseoon on koottu esineistöä menneiltä vuosikymmeniltä. Salotuvan kohdalla maantien varressa aikoinaan kyläkulman tarpeita palvellut iso yhteinen maitokoppi on saanut uuden tehtävän talon pihapiirissä entisajan työkalujen museona.

Salotupa ja sen asukkaat Aili ja Rauno Kokkonen keväällä 2013.

Aili ja Rauno Kokkonen ovat asuneet Salotuvalla pari vuosikymmentä kahdestaan. Tyyne Kokkonen kuoli vuonna 1991 ja Ale 1995. Tyttäret olivat muuttaneet pois kotoa kohta koulusta päästyään. Kirsi perheineen asuu Lappeenrannan suunnalla ja Marja Kouvolan seudulla. Lastenlapsia Kokkosilla on kuusi ja lastenlastenlapsia kolme. Jatkajaa ei tilalle omasta suvusta ole, mutta jälki-

polven mieluisena vierailupaikkana Kokkoston Salotupa palvelee jo neljännessä polvessa.

Ilman erikoisviljelyä ei Salotuvalla olisi Kokkoston mukaan pärjätty eikä pienellä tilalla oikein kannattanut sekään. Marjaviljelystä on pikkuhiljaa luovuttu ja peltoja metsitetty. Eläkkeelle Aili jäi ensin ja Rauno vuonna 2006. Hänkin olisi päässyt eläkkeelle jo viisi vuotta aikaisemmin, mutta päätti kuitenkin sinnitellä marjanviljelyn kanssa viimeiseen asti.

Lietepellot ovat jo muiden viljeltävänä ja pihapiirin viimeisiä peltoja ollaan metsittämässä. Salotupa on palaamassa taas nimensä mukaisesti salolla metsien keskellä olevaksi paikaksi.

Salotupa pihapeltoineen ja Jyrkilän lietteen reunaa ilmakuvasa v. 2000.

Muistelmia Salotuvalta

Salotuvan Helmi seisoo pieni tyttö käsivarrellaan maantietä pihaan johtavalla tiellä veräjän kohdalla. Molemmat katsovat kameraan, ympärillä on talvi ja molemmilla on päällysvaatteet. Kuvan on ottanut Anni, uusmummo, jonka munarahoilla ostettu kamera on ikuistanut Salotuvan elämää ja muitakin kyläläisiä vuosikymmenien mittaan.

Tulin Salotuvalle vähän vaille kolmivuotiaana, joten ensimmäisten vuosien muistot ovat osin kerrottuja, osin valokuvista poimittuja eikä niistä voi varmuudella sanoa mitkä ovat ikiomia muistoja lapsuuden hämärästä, mitkä ovat tarjoutuneet muistoiksi toisten kertomina. Kuvassa eletään talvea 1939-40.

Äitini Helmi oli elänyt nuoruuden Salotuvalla, tavannut opintokerhossa maatalousteknikko Eino Pirhosen, kihlautunut, mennyt naimisiin ja muuttanut Einon kanssa Viipurin seutuville, jossa isälle oli tarjolla runsaasti töitä tilojen työnjohtajana. Minä synnyin Ihantalassa, lähellä Portinhoikkaa, Salmelan kartanon pehtoorin asunnossa, josta ehdimme muuttaa parikin kertaa ennen kuin talvisota syttyi.

Me tulimme Salotuvalle Viipurista, Rouhialasta. Meidän asuntomme oli otettu sotilaiden käyttöön ja isä oli linnoitustöissä. Meillä oli mukana pieni matkalaukku vaihtovaatteita ja minun Nalle-Pöpö. Ajatuksena oli viipyä mummon ja ukon luona muutama viikko ja palata sitten kotiin, kun isäkin tulisi. Näyttää ettei äiti ainakaan uskonut sodan alkamiseen. Kun paluusta ei sitten tullutkaan mitään ja kun isä kaatui, meistä tuli salotupalaisia. Äidin oli keväällä käytävä ostamassa Savonlinnasta monojen tilalle kengät ja muutenkin oli hankittava vaatteita, kun kaikki tavaramme muutamaa pyyheliinaa lukuun ottamatta olivat jääneet sinne jonnekin.

Helmi Hälvän 86-vuotiaana tekemä piirros Salotuvan pihapiiristä.

Toisinkin olisi voinut tapahtua. Lähellä Kiiskin talossa miniät jäivät kaatuneiden miestensä kotitaloon. Emman pojasta Pentistä tuli aikanaan isäntäkin Kiiskiin. Äitihän oli Pirhosen miniä, mutta en usko hänen vakavissaan edes ajatelleen sinne muuttamista. Kummassakaan talossa ei ollut liemmin tilaa lisäjoukoille, mutta siihen aikaan ei ahdas asunto ollut mikään este. Kyse oli ilmapiiristä. Salotuvalla oli silloin ja oli aina helppo olla, siellä oli keveä

hengittää ja äidin oli helpompi palata lapsuudenkotiin lyhyeksi jääneen avioliiton jälkeen kuin asettua Pirhoseen, jossa hän oli ehtinyt olla vain vähän aikaa.

Salotuvalla asuivat Anni ja Antti Paakkinen, mummo ja ukko sekä Erkki-eno. Mummo ja ukko olivat silloin molemmat 46-vuotiaita ja Erkki oli kolmetoista. Kun nyt silmäilen vuosilukuja, huomaan että he olivat asuneet siellä vasta vuodesta 1929 eli kymmenen vuotta ja Erkki oli ollut sinne muuttaessaan samanikäinen kuin minä olin talvisodan syttyessä. Erkki oli ollut sen talon lapsi kaikkine lapsen oikeuksineen. Liekö hän ollut mustasukkainen, kun nyt sinne tuli pieni tyttö, jota kaikki hyvittelivät etenkin sitten, kun työstä tuli sotaorpo.

Antti oli Juslan talon nuorempi veli, joka oli vihitty Muuralin Annin kanssa helmikuussa 1916. Heidän vanhempi lapsensa Helmi syntyi Juslassa loka-kuussa ja oli sen talon perheen yhdestoista jäsen.

Toistakymmentä vuotta veljekset asuivat yhdessä. Tosin salolle rakennettiin asumus, karjamaja, että lehmien kanssa voitaisiin olla lähempänä metsälaitumia. Tilapäisiä asujia siellä asui muitakin, esimerkiksi Pentti Kupiainen perheineen. Kupiaisen Antti-niminen poika on syntynytkin Salotuvalla, joksi talon ja tilan nimi muuttui virallisestikin, kun Anni ja Antti perheineen muuttivat sinne kahden lapsensa kanssa. Asunnoista oli puutetta siihen aikaan ja Salotuvalla asui oman väen lisäksi Huotilaisen Toivo jonkin aikaa ennen kuin osti Pohjasuolta oman talon.

Juslan vanhat eläjät, Maija-Stiina ja Matomäestä kotivävyksi Juslaan 1800-luvun lopulla tullut Pekka olivat molemmat jaon tapahtuessa yli 70-vuotiaita.

Veljekset sopivat niin, että vanhemmat hoidetaan yhdessä. He ovat puolet vuodesta toisessa ja puolet toisessa talossa. Ei kuitenkaan samaan aikaan samassa talossa. Kun Maija-Stiina oli Juslassa, oli Pekka Salotuvalla ja päinvastoin. Hoitamisestahan ei alkuvaiheessa ollut kyse, sillä molemmat olivat vielä hyväkuntoisia ja ilmeisesti sopu oli parempi kun olivat eri taloissa. Minulle he olivat vanhamummo ja vanhaukko. Mummoa en paljoa muista. Hän oli minun ja äidin kanssa evakossa kesällä 1941 Hankasalmella. Hän halvaantui jo matkalla ja kuoli siellä vanhainkodissa.

Vanhaukko sen sijaan ennätti olla useammankin kerran Salotuvalla. Hän oli pienikokoinen ukonkäppänä, joka aina poltti tupakkaa. Kävellä käipsehti ja lauleli naisten harmiksi hävyttömiä lauluja. Minusta hän oli rattoisa ukko, jota kuitenkin aina oli hauska meluamisella kiusata. Ukko syljeskeli estottomasti lattialle ja uusimummo eli Anni koetti komentaa paremmille tavoille. Kun ukko oli salolla, Annin ja Antin sänkynä oli oljilla täytetty postoli, joka päiväksi nostettiin porstuaan ja illalla laitettiin kaksi penkkiä vierekkäin ja siihen mummo ja ukko köllähtivät. Ukko-Antti pyysi toisinaan minua kävelemään paljain jaloin selässä, kun hän makasi vatsallaan. Seinästä kiinni pidellen ravasin edestakaisin tässä hierontahommassa.

Anni-mummon kanssa kalkkunaa ja vasikkaa juottamassa, Erkki hoitaa Salotuvan hevosta.

Salotupa, talo ympäristöineen on se lapsuuden maisema, jonka pystyn tuomaan silmiäni eteen aina kun haluan. Sen pihapolut kanankakkoineen, valmut kasvimaan reunassa, ketoneilikkatupas saunatien varressa, metsä

lähteen takana ja ohitse kulkeva maantie, josta oli odotettavissa aina joku kiinnostava vieras, oli ensimmäinen kuva maailmasta.

Talo, mökki oikeastaan oli Juslan salopalstan reunaan 1920-luvulla rakennettu asumus. Siinä oli tupa ja kambari sekä kylmä porstua. Tuvan toinen ikkuna ja kammarin ikkuna olivat eteläseinustalla, toinen ikkuna samalla puolen sisäänkäyntiä. Tuvassa oli tiskipöytä ovensuussa, ruokapöytä toisella seinustalla ja mummon ja ukon sänky toisella. Kammarin puolella ei ollut uunia, vaan tuvan uuni lämmitti kammarinkin.

Kammarissa oli päästä jatkettava rautasänky, jossa Erkki nukkui ja me äidin kanssa sivusta levitettävässä. Ei jäänyt paljon lattiaa. Yhtä ahdasta oli tietysti tuvassakin ainakin silloin, kun vanhaukko tai -mummo oli paikalla. Kammarin puolella pystyi istumaan uunin kapealla pankolla ja siinä oli mukava lämmitellä. Kun sain uudet villaiset pitkät sukat ja ne karkelsivat, niin haudoin niitä pitkät ajat kuumaa uunin kylkeä vasten sängyssä maaten. Kun ne olivat tarpeeksi lämminneet, kiipesin sitten pankolle vetämään ne jalkaan.

Pihassa oli aitta ja se jatkona laudasta tehty liiteri, niiden takana talli, lato ja navetta. Ulkohuussi oli siellä jossain navetan luona, mutta lapsellehan oli potti, jonka aikuiset tyhjensivät. Tulotien varressa oli kellari perunoineen, marjapulloineen ja hillipurkkeineen. Kellarin vieressä oli iso mänty, johon kiipeäminen oli suuri huvi.

Pihatien toisella puolen oli kaivo, josta usein oli vesi lopussa talvella. Silloin vesi haettiin maantien vierestä lähteestä tai muutaman sadan metrin päässä olevasta Kankaanlähteestä. Lähteiden luona pestiin kesäisin pyykitkin ja eräänä kesänä muistan miten Erkki oli saanut käärmeen pulloon ja tarjosi sitä sisarelleen lipeäkivipullona. Pihatietä pitkin pääsi Hirvoseen, metsän takana olevaan lähimpään naapuriin.

Savusauna kaivon yläpuolella täydensi pihapiiriä. Kerrotaan sen olleen jo talon toinen sauna. Ensimmäinen paloi yhtenä sunnuntain vastaisena yönä. Asujat nukkuivat ja Martin renki Paldan oli nähnyt Suikkasen mäeltä valonkajoa ja ajanut pyörällä katsomaan. Kun saunasta oli enää muutama hirsi jäljellä, ei hän katsonut asiakseen herättää nukkuja, jotka sitten aamulla näkivät mitä tuhoja tuli oli tehnyt. Alapellolla oli pieni hirsilato ja parissa päivässä siitä saatiin

uusi sauna. Kota oli maapohjainen pömpeli. Saunassa oli lauteet ja räppänä peräseinällä, sisäänlämpiävä kiuas vasemmalla ja oikealla penkki ja matala ikkuna. Lapsi kannettiin viltin sisässä saunaan, mummo pesi, hieroskeli niskanikamat, imaisi silmät ja puhdas käärö tuotiin takaisin tupaan. Kun Erkki juoksi talvellakin paljain jaloin tupaan, teki sitäkin mieli koettaa, jos saunapolku oli jotenkin lapioitu.

Siinä hädin tuskin viiden neliömetrin kokoisessa saunassa tehtiin monia asioita. Ennen karjakeittiön tuloa pyykkivesi lämmitettiin kaivon luona nuotiolla tai saunapadassa ja pyykki pestiin siellä. Saatettiin huuhtoa kaivolla jääkylmässä vedessä, ettei kaikkea vettä tarvinnut kantaa saunaan. Joskus kävi kuppari, joka sarvineen hoiteli naisten niskoja saunassa. Pellavat kuivattiin siellä ja loukutustalkoisiin tuli muitakin kylän naisia.

Anni-mummon valokuvausharrastuksessa tarvittiin silloinkin pimiötä. Laatikkokamerassa oli postikortin kokoa olevat lasilevyt, joille negatiivi valottui. Mummo kehitti itse paperikuvat ja missäpä muualla siihen olisi ollut tilaa kuin saunassa. Ikkunaan laitettiin punaista kreppipaperia eikä ovea saanut mennä aukomaan kun mummo liotteli siellä kuviaan. Joskus lasilevy oli valottunut liikaa tai liian vähän ja sellaisesta sain pestä kalvon pois. Kun Juslan Einolla ja Huolmanin Hiljalla oli häät, oli Salotuvan saunassa ihmeellinen haju. Kiljusaavi oli lauteilla tekeytymässä, mutta senhän minä sain tietää vasta paljon myöhemmin, vaikka olin ihmetellyt saunan hajuja.

Salotuvan luota kääntyivät tiet Matomäensalolle, Partasensalolle ja Laminahonsalolle, josta tie jatkui Uukuniemelle. Sijainnistakohan johtui vai ihmisistä, että kävijöitä oli paljon. Ei lie ollut sellaista päivää, etteikö joku tullut tupaan. Koputtamatta tietenkin, se oli kaupunkilainen tai tosi vieras joka koputteli oveen.

Jo aamulla, kun mummo oli vielä navettatöillä, tuli Hirvosen Tolvi. Ukko-Antin kanssa he vetivät kessua niin, että harmaa savu leijaili ja puhuivat sodasta, mistäpä muustakaan. Kun kerrotaan, että sota-aika ahdistuksineen heijastui lapsiin, en voi omalta kohdaltani muistaa mitään ahdistavaa. Desanteista puhuttiin, pimennysverhot olivat ikkunoissa, juotiin vaapukanlehtiteetä ja korviketta, mustapörssi oli joku mörkö, mutta lapsi ei voi verrata sen hetkistä tilannetta mihinkään.

Päivän mittaan poikkesi ohikulkijoita. Jos naisia kävi, he useimmin toivat mummulle jotain ommeltavaa, esiliinoja tai mekkoja tai sitten kävivät hakemassa kananmunia. Mummolla riitti aina aikaa vieraille ja minähän oikein odotin milloin joku kävelee ovesta sisään, että tulee vaihtelua yksitoikkoiseen elämään. Aikuiset kun eivät aina jaksaneet leikkiä kanssani.

Salotuvalla Erkin jouluvieraana Hytinmäen Eemeli

Saunailtana tulivat hytinmäkeläiset. Vaikka Kiiskin talossa oli sauna, oli siellä paljon kylpijöitä ja parturi Eemeli Iitansa kanssa sekä Hytinmäen Loviisa poikineen olivat vakituksia saunavieraita. Kai jonkinlainen sopimus oli saunankäytöstä. Rahaa en muista nähneeni käytettävän, kun Eemeli lippasi miesten hiukset koneellaan. Jonkun jouluaatonkin muistan, kun saunojat joivat iltajuomista ja joulupukki oli jättänyt minulle useamman lahjan. Iita tuntui olevan hyvillään, että lapsi oli saanut lahjoja sekä syntymäpäivän että joulun kunniaksi. Erään kerran oli hytinmäkeläisten kanssa hermostuneen tuntuinen ja hienosti puhuva nainen, Lyyli oli tullut käymään kotonaan. Lyylin tekemisistä ei haluttu minulle kertoa, vaikka olin hyvin utelias.

Onni-sedän ja Erkki-enon kanssa Salotuvan maisemissa.

Leikkikavereita ja sukulaisia

Leikkikavereitahan Salotuvalla ei ollut omasta takaa. Erkki oli jo sen verran vanhempi ja hänellä oli omat menot. Kun hoidin nukkeja, hän huusi ”mämmää” aina kun arveli nuken olevan nälkäinen ja haluavan toimenpiteitä. Hirvosen toiseksi nuorin lapsi Eero oli kanssani samanikäinen ja odotin aina hartaasti koska Eero tulee leikkimään. Nuorempi veli eli Veli oli joskus mukana. Useimmiten mylläsimme lumessa ja minä komensin veljeksiä. Eero oli hiljainen ja totteli. Mitään mielikuvitusleikkejä en muista Eeron kanssa leikkineeni, siihen veljekset olivat liian yksitotisia. Matomäensalon poikia tuli joskus Eeron mukana meille, mutta siihenkään joukkoon en mahtunut mukaan.

Opotan Maija eli mummon veljentyttären Annin nuorin tytär oli taas minua nuorempi. Paremman puutteessa hänkin menetteli leikkikaverina. Yksin en tietenkään saanut lähteä kavereita etsimään. Kerran kuitenkin karkasin, kun mummo pesi kaivolla pyykkiä, ilmeisesti Opottaa ja kun vihdoin viimein palasin oli mummo kiukuissaan kun olin sillä tavalla lähtenyt. Tempasi risun ja antoi kintuille sanellen ”totteletko, totteletko”. Minä siihen tietysti parkumaan, että ”tottelen, tottelen” eikä siitä jäänyt traumoja sen enempää minulle kuin mummollekaan.

Tiaisenkylällä eli Ryhjässä käytiin usein. Parasta oli kun mentiin Riettiin eli mummon veljen taloon. Siellä oli kaksi minusta vanhempaa tyttöä, Elli ja Liisa. Naapurissa oli Matsolan Selman Anneli ja Juhanassa Aune. Alanurmella eli mummon toisen veljen kotona oli Irja. Siinäpä olikin iso joukko seuralaisia. Tuntui aina olleen kesä, ehkäpä kesäaikana liikuskeltiin enemmän. Olin aina halukas jäämään yökylänkin. Elliltä muistan saaneeni esiliinoja, kun hän oli minusta sen verran isompi ja vanhempi.

Juslan Iita-täti oli yksi mukavista aikuisista. Kun joku tuli Juslasta, kysyin aina mitä minulle lähetettiin. Joskus Iita-täti oli lähettänyt ruskeaksi paistuneen pullan tai jotain muuta hyvää. Juslan pulla oli erilaista kuin Salotuvalla. Yökylässä olin joskus Juslassa, vaikka siellä ei ollut tyttöjä. Ainoastaan Esko, joka saattoi huvittaa hyppimällä yhdellä jalalla tai muita kommervenkkejä tekemällä.

Opotassa käytiin, siellähän oli äidin ikäinen Helmi, joka myöhemmin meni Ruotsiin inkeriläisen Ahavan perässä ja jäi sinne naimisiin. Anni, äidin serkku, oli leski kuten äitikin. Hänellä oli kolme lasta, joista Maija oli minua nuorempi. Anni-täti, kuten häntä nimitin oli hyvä ruuanlaittaja, hänen suunsakin oli sievästi supussa kuin pikkuleivän tekijällä. Rietin Hilma-tädin suupielet olivat aina alaspäin.

Opotan talo oli hyvin pieni. Muistan miten kerran siellä sikakeitillä minä ja Maija emme mahtuneet muualle kuin pöydän alle, mutta siellä olikin sitten hauskaa. Keväällä Opottaan menoon oli erikoinen syy. Heidän ladon luona oli keltainen kulleromeri, jollaista en muista missään muualla Tarnalassa nähneeni. Jo aikaisemmin keväällä oli metsässä sinivuokkoja.

Arkipäivää Salotuvalla

Millaista oli sitten elämä niinä ensimmäisinä vuosina Salotuvalla, kun ensin selvittiin talvisodasta ja sitten seurasivat jatkosodan vuodet?

Salotupahan oli pieni tila eikä siellä ollut työntekijöitäkään paljon. Mummo hoiti karjan, laittoi ruuan, hoiti kasvimaan, mätti heinää seipäälle, leikkasi ja satoi lyhteet. Ukolla olivat hevoset, hän niitti heinän ja viljan, ajoi talvella heinät Jyrkilän ladosta pihaan, puut metsästä ja oli välillä tukinajossa. Erkki

kävi jatkoluokat, puukoulun Maironiemessä ja sotaväen Immolassa. Muu aika oli tietysti samaa työntekoa kuin vanhemmillakin. Äiti oli lottana, teki kotitöitä, ja kun kansanhuolto perustettiin, hän pääsi töihin sinne. Minulle ei silloinkaan tarvinnut hoitopaikkaa etsiä. Jotain keskustelua työstä lienee kuitenkin käyty.

Kun lapsia alettiin kuljettaa pois sodan jaloista Ruotsiin, äidillä oli kai mielessä lähettää minut sinne. Matsolan Annelihan lähti ja minä olisin tietysti lähtenyt myös, minullahan oli aina halu päästä mukaan, kun lähdettiin jonnekin. Useimmiten sain jäädä mummon kanssa kotiin. Ruotsi olisi sentään jotain erikoista. Yhtenä päivänä ukko-Antti oli valjastamassa hevosta, mummo tuli navetasta, äiti oli pihassa ja sain kuulla miten ukko-Antti sanoi jyrkästi ”Ei! Tyttöä ei lähetetä minnekään!” Siihen sitä oli tyytyminen.

Anni-mummo harrasti kutomista ja käsitöitä vielä vanhemmalla iälläkin

Mummo ja ukko olivat hyväkuntoisia. Mummon en muista tarvinneen koskaan mitään lääkkeitä, ukko otti lusikallisen soodaa ja ryyppäsi vettä päälle, kun vatsaa rupesi palperoittamaan. Mummon jalatkin olivat sileät kuin nuorella tytöllä. Mustat hiukset olivat nutturalla, sormissa oli pykimiä, jotka tarttuivat

ilkeästi lankoihin ja kankaisiin. Pykimiä muistan mummon hautoneen joskus ratamonlehdillä.

Mummo oli monitaitoinen käsityöihme. Jos eivät muut saaneet ohjeista selvää, mummo kyllä selvitti. Sota-aikana ei ollut kankaita, mutta niin vain minullakin oli uutta ja nättiä päälle pantavaa aina. Vaatteita ratkottiin, käännettiin ja ommeltiin uusiksi. Mummo levitti kankaan pöydälle, katsoi mistä tulee etu-, mistä takaosa, mikä tarvitaan kokettiin tai liinninkejä varten. ”Annaha olla, miititäänhän miten tästä leikataan”. Joskus hän piirsi sanomalehdestä kaavat.

Maaseudun Tulevaisuus lehden ilmoituksesta mummo huomasi sodan jälkeen tarjolla olevan silkkitilkkuja. Mummo tilasi, ompeli isommista puseroita ja pienemmät tilkut tehtiin tilkkutäkeiksi. Kangaspuut olivat tuvassa joka talvi, miten lie mahtuneet tai miten lienemme me ihmiset mahtuneet niiden kanssa. Syntyi mattoja ja poppanoita. Suuritöisempiä kudonnaisia ei silloin ollut mahdollista kutoa, mutta niiden aika koitti 1950-luvulla, kun Inkeri hoiti taloustyöt. Pitsipeittojen virkkauskin tuli silloin ohjelmaan. Mummolla oli aina piironginlaatikossa sukkaa ja lapasia lahjaksi sukulaisille ja naapureille.

Kasvatusasioista mummolla tuntui olevan omat mielipiteensä. Lapset kasvavat kasvattamattakin ja siinäkin minäkin kasvoin toisten joukossa ilman mitään erikoisia kasvattamisia tai opettamisia. Töissä sain pyöriskellä mukana, jos huvitti. Pellolla oli aina joku suuri kivi, jonka päälle kiipesin leikkimään tai pientareella oli mansikoita, joita voi pujottaa heinään. Muistan kyllä miten halusin tehdä samaa kuin muutkin. Huusin kuin palosireeni ”Erekki, anna sireppi”, kun toiset leikkasivat kauraa eikä minulla ollut omaa työkalua. Kun toiset olivat pihapelloilla, sain jäädä pihaan tai tupaan. Usein siellä oli vanhaukko seurana.

Pieniä töitä mummo opetti leikin varjolla. Kun hän tiskasi, veitset, kahvelit ja lusikat laitettiin pyyheliinan päälle pöydälle ja mummo tiedotti ”siinä on kilteimmälle ja kauneimmalle”. Erkki oli leikissä mukana ja teki liikkeen pöydän suuntaan, jolloin minä tietysti kiireellä aloin kuivata astioita ja laittaa niitä laatikkoon ruokapöydän kannen alle. Se samainen kansi käännettiin ylösalaisin lauantaiaamuna leipomisia varten. Piiraan rypyttämisen opin sivusta katselemalla, pullan osasin letittää ja muutenkin tiesin miten ruokaa laitetaan. Taisin olla laiskanpuoleinen lapsi, sillä mitään säännöllisiä tehtäviä

minulla ei ollut. Tästä kasvatustavasta oli seurauksena, etten koskaan ole rasittunut enkä tuntenut työntekoa mitenkään kirouksena. Erkin kanssa myöhemmin työt olivat jopa hauskoja, kun niihin liittyi kunnan keskusteluja.

Aikuiset lähtivät aamulla aikaisin navettaan ja minä jäin nukkumaan. Iltatöiden aikaan tuli talvella pimeä enkä saanut itse laittaa tulta lamppuun. Sen kiellon muistan, vaikka muita kieltoja ei paljon ollutkaan. Lamppujen sytyttäminen oli ukko-Antin töitä. Oli öljylamppu ja karbiidilamppu. Johonkin aikaan tuvan kattoon ilmestyi kaasulamppu, joka valaisi koko tuvan. Navettatöihin antoi himmeää valoa kannettava lyhty. Hämärिकön viettämisen opin silloin. Sähköt Salotuvalle tulivat vasta kun olin oppikoulussa.

Aikuiset olivat juoneet aamujuomiset jo ennen navettatöille lähtöä, minä sain

maitoa ja voileipää. Tuli sytytettiin tuvan uuniin, mummo katseli aamu-päiväruokaa eli uamusta, jonka muistan usein olleen sianlihan kanssa tehtyä munakokkeleita. Mummo kuori perunat, laittoi ne sipulin ja sianlihan kanssa uunipottiin ja sinne laitettiin puolukoista ja ruisjauhosta tehty marjamämmi. Uunissa laitettiin lähes kaikki ruuat. Ainoastaan marjasoppa keitettiin hellalla. Sehän kiehahti siinä kun hiilet vedettiin uunista liitään.

Piiraita paistettiin pari kertaa viikossa, samoin vehnästä. Taikinatiinu oli useamman kerran viikossa käytössä.

Äidin kanssa kahvinkeitossa

Ukoille piti olla aina suolakalaa, joko itse suolattua lahnaa tai kaupan silliä. Tuntuu ettei muita ruokatarvikkeita silloin kaupasta haettukaan kuin silli. Suolakala oli kuivattua, josta ukot puukon ja peukalon kanssa kiskoivat säikeitä. Lapselle yritettiin aina etsiä joku herkkupala ja hunajaahan Salotuvan ruokasuojasta aina löytyi. Vaapukanlehtitee hunajan kanssa maistui sen jälkeen, kun olin jättänyt maidon juomisen vähemmälle.

Mummolla ei tuntunut olevan kiire, vaikka työtä oli paljon. Joskus hän jäi kasvimaalle kupsamaan sipuleiden kanssa. Ukko-Antti huuteli pihasta: ”Missä se Anni Varpunen tuas kupsaa. Syömistä pitäis suaha”. Anni Varpunen tuhahteli ja tuli tupaan tuoden ruokasuojasta jonkun tähteeksi jääneen ruuan. Myöhemmin Erkki huuteli samat loitsut ja messusi, ettei ”meijän naisilla ole mittää järjestystä”.

Joskus sunnuntai-iltapäivisin tuli vieraita Uukuniemeltä Niukkalan puolelta ja silloin saattoi mummon velimies, Vel-Reeti tulla myöskin. Ukko-Antti nimitti näitä mummon uskonveljiksi. Silloin luettiin Vartiotornia ja tutkiskeltiin raamattua. Mummollahan ei ollut ketään auktoriteetteja, joiden sanaan hänen olisi pitänyt turvautua. Ei pappeja eikä liioin lääkäreitäkään. Raamattu oli se käsikirja, jota mummo siteerasi usein. Ellei muistanut ulkoa, kävi vähän aikaa kammarissa lukemassa ja tuli tupaan uskonkappaleet mukanaan. Mummo ei kuulunut kirkkoon, äiti ja Erkki oli kyllä kastettu ja minullekin opetettiin iltarukous ”Levolle lasken, Luojadi”.

Salotuvalla ei käyty kirkossa eikä seuroissa. Pyhäkoulussa ja kinkereissä muistan käyneeni, kun olin Kummun mummolassa. Salotuvalla olivat nämä sunnuntai-iltapäivien raamatuntutkistelut. Mummon jumala oli Jehova. Kun opin lukemaan, minuakin pyydettiin joskus lukemaan päivän tekstiä. En kuitenkaan ollut innostunut koko asiasta. Mummo kävi kai joskus Jehovan todistajien konventeissa, koskapa hänellä oli tuttavuuksia kauempaakin. Se oli minun onneni, sillä kun aloitin oppikoulun ei kenelläkään ollut aikaa etsiskellä minulle sopivaa koulukortteeria. Mummo otti yhteyttä uskonsisar Ahokkaan Hannaan Särkisalmella ja siellä Ahokkaan peräkammarissa asustin kaksi ensimmäistä vuotta. Matsolan Anneli asui kanssani ensimmäisen syystalven, mutta sitten hän muutti Kangaskylään. Kun joskus väsyneenä tulin illansuussa koulusta Parikkalasta, Hanna nosti uunista perunalaatikon eteeni, vaikka ruoka ei kuulunutkaan vuokraan. Hanna itse oli lapseton soteleski, joka oli jäänyt

asumaan miehensä kotitaloon. Muutakin väkeä siellä oli kahdessa talossa ja toinen lapsi oli kotiapulaisen parin vuoden ikäinen poika.

Välirauhan aikaan Salotuvalla äidin ja enon sekä vanhan mummon kanssa hevosia pitelemässä.

Sota sivusi Salotupaa kesällä 1941, jolloin taisteltiin Tyrjällä ja Ristlahdessa. Tarnalakin määrättiin evakuoitavaksi. Äiti lähti vanhanukon, vanhamummon ja minun kanssa Hankasalmelle. Toiset jäivät karjan kanssa Savonlinnan luo Haapalaan. Hankasalmesta minulla ei ole muuta muistoa kuin, että siellä pääsi uimaan ja soutelemaan. Dramatiikkaa ei puuttunut, vanhamummo halvaantui, joutui vanhainkotiin ja kuoli siellä. Ukko suuttui, kun toiset joukot olivat muualla ja karkasi. Pieksämäen pommitus sai hänet kuitenkin palaamaan takaisin. Mummo haudattiin Hankasalmelle ja kai hautajaisissa oli muutakin väkeä.

Rintama siirtyi heinäkuussa kauemmas ja palattiin takaisin. Evakossa ollessa oli Jyrkilän lietteelle tullut pommikuoppia ja pommisirpaleita tuotiin pihoihin

ruokakelloksi. Salotuvallakin sellainen roikkui sen omenapuun oksassa, jossa oli kitkeriä omenoita.

Virikkeitä nykymittapuun mukaan 1940-luvulla ei syrjäkylässä ollut. Vuodenkierto ja ajankohtaiset työt toimivat virikkeiden antajana lapsillekin. Lehmien vasikoimiset, lampaiden keritsemiset ja etenkin siantapot antoivat ajankulua moneksi päiväksi. Siantappo etenkin oli sellainen tapahtuma, jota piti aina seurata. Se kun tapahtui pihalla eikä kuten vasikoiden syntyminen tarkasti navetan seinien suojassa. En ikinä päässyt katsomaan sitä, koska lehmät poikivat aina yöllä tai ainakin minulta pimitettiin varsinainen syntymä ja näin vasta valmiin vasikan. Siantappoa varten tuli joku ulkopuolinen, joka suoritti varsinaisen tapon. Ukko-Antti päästi veret ja kaltaamisessa ja nylkemisessä olivat kaikki mukana. Verta vispattiin varpuvispilällä kunnes se oli jäähtynyt. Illalla olikin sitten verilettuja ja seuraavana päivänä aloitettiin sikasopan keitto. Sitä kutsuttiin syömään kaikki naapurit ja sukulaiset Tiaisen kylältä.

Kun sitten aikanaan Erkki perusti uuden navetan lisärakennukseen sikalan, sain kyllä nähdä porsaiden syntyvän, mutta sikalan hajuthan karkottivat tehokkaasti katselijat tupaan.

Lukutaito avasi minulle ihan uusia maailmoita. Opim lukemaan ennen koulu-ikää. Minulle tilattiin lastenlehti Sirkka. Salotuvalle tuli Parikkalan Sanomat, Etelä-Saimaa, Suomen Kuvalehti ja Kotiliesi. Siinäpä riittikin selattavaa, Matti Mainio ja Jussi Juonio, Kieku ja Kaiku, Sattuman Ville ja Phantom tulivat tutuiksi. Kyläpaikoistakin korkeimpaan kurssiin nousivat ne, joissa oli lehtiä tai kirjoja. Tuvan vintillä oli sahajauhojen päällä kasat vanhempia lehtiä. Sinne kiivettiin tien puoleisesta päädyistä luukun kautta ja kesäiltoina valo viipyi myöhään sen luukun ääressä. Kummun mummolassa sanoivat, ettei minusta saa sanaakaan irti kun istun aina lukemassa.

Olin sairastanut ensimmäisinä ikävuosinani hinkuyskän, josta paranin ahkeran höyryhengityksen ansiosta. Eräänä talvena kurkkuni tuli niin kipeäksi, että äiti vei minut Parikkalaan lääkäriin. Jo odotushuoneessa lääkäri oli ärähtänyt, ettei mihinkään saanut koskea. Kurkkumätä oli leviämässä epidemiaksi ja Neuvosen Orvokki, joka asui entisessä Elissa-tädin talossa, oli kuollut siihen.

Kirjavalaan oli perustettu kulkutautisairaala ja minut vietiin sinne eristyksiin. Siellä oli yksi täti-ihminen hoitajana ja muutama potilas.

En muista juuri mitään koko sairastamisesta. Ainoastaan mustikkakiisseli, jota syötiin kerman kanssa on jäänyt mieleen. Kun joskus kiukuttelin, ettei äitikään tee mitä haluaisin, Erkki muistutti Helmin hiihtäneen joka viikko Kirjavalaan saakka minua katsomaan, vaikka sairaalaan ei päässyt sisään, vaan piti ikkunan ulkopuolelta vilkutella. Angiina olikin sitten lähes jokatalvinen sairaus. Onneksi pahimpaan hätään oli uusi keksintö penisilliini, jota terveysisar kävi pistämässä Akonpohjasta saakka. Ja tietysti hänkin ajoi polkupyörällä. Autot olivat vielä sodan jälkeen harvinaisia.

Salotupalaiset syksyllä 1947, kun olin jo toisella luokalla oppikoulussa.

Syksyllä 1943 aloitin ensimmäisen kouluvuoden Mäkelän tuvassa kauppojen takana. Tolvasen tytöt, Pirhosen Maire sekä Hämmeen Anja ja muut Partasensalon lapset tulivat hakemaan minut Salotuvan mäeltä. Katsoivat min-

käläinen rusetti oli laitettu päähän ja muutenkin akkiloivat ekaluokkalaista. Alakoulun ensimmäinen ja toinen luokka täyttivät koko Mäkelän tuvan ja Tellervo Saikkonen opetti. Välitunnilla leikittiin metsässä koulun yläpuolella kal-lionrinteellä kotista ja leviteltiin paperinenäliinoja liinoiksi. Niitä liinoja toi Ukonsuon Helka, jonka isällä oli kauppa. Kotimat kallakin jatkettiin samaa leikkiä metsässä ja vieläkin muistan minkälaiset kuviot nenäliinoissa oli ja miten ne saatiin jaettua kahtia.

Ennen jatkosodan alkamista kesällä 1941 Salotuvankin luona metsässä oli sotilaiden teltoja, kun miehiä oli kutsuttu armeijaan ja majoitettu Meijerinmäen ja Partasensalon maastoon. Myös sodan perääntymisvaiheen aikana oli sotaväkeä kylällä, kun mm. Salotuvan ja Kankaanmäen lähelle kaivettiin varustuksia, joita ei sitten onneksi tarvittu käyttä. Sotilaat kävivät ostamassa maitoa ja antoivat maistaa armeijan kovaa näkkileipää. Sitä oli mukava pehmentää kaatamalla pystyssä olevan palasen päälle vettä. Joku kyseli kuka lienee se punatukkainen tyttö, joka aamulla kävelee tiellä. Olin kuulemma vastannut, että se on miun äiti. Eräs sotilaista, Urpo Korkeakoski kävi useamminkin katselemassa äitiä, mutta sen pitemmälle romanssi ei jatkanut.

Muutoksia

Kun sota loppui, muutti Tarnalaan paljon evakoita. Elämä muuttui kai enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Uusia ihmisiä tuli kymmenittäin ja vuosien kuluessa nuorista naisista tuli taloihin emäntiä. Kun Erkki oli käynyt sotaväen, alkoi Salotuvallakin tapahtua ja taloa laajennettiin. Väliseinä tuvan ja kammarin väliltä purettiin pois ja suurentuneen tuvan jatkoksi tehtiin kaksi uutta kammaria. Sisäänkäynti eteisineen rakennettiin toiselle sivustalle ja kattoa korotettiin. Vinttihuoneita ei sisustettu, vaikka portaat vintille tehtiin sisäeteisistä. Vanhan sisäänkäynnin eteen rakennettiin kuisti. Ruokasuojan kautta sieltä pääsi ulos ja vuosien mittaan jopa vieraat alkoivat kulkea tupaan ruokasuojan kautta.

Kansanhuolto siirtyi Saaren kirkolle ja äiti oli viikot siellä. Vielä suurempi muutos oli tulossa.

Jaakkiman Iijärveltä muutti Tarnalaan Emil Huolmanin kuusilapsinen perhe. Tosin kaksi lapsista, nuorimmat Anja ja Raimo, oli lähetetty Ruotsiin. Lasten

äiti oli kuollut kotipellolla astuttuaan miinaan, kun perhe palasi Iijärvellä Karjalan takaisinvaltauksen jälkeen jatkosodan vielä kestäessä.

Serkukset Juslan Eino ja Salotuvan Erkki alkoivat vieraillla Matsolan talossa, johon Huolmanit asettuivat asumaan. Ensin vihittiin vanhempi sisar Hilja Einon kanssa ja pian sen jälkeen Erkki ja nuorempi sisar Inkeri. Salotuvalla tuli miniä, jota parempaa ei mummo olisi osannut kuvitellakaan.

Niistä häistä minä muistan miten Opotan Anni oli valmistelemassa pitoja. Kun kakkupohjia vatkattiin, lähetti hän minut ja Maijan poimimaan mansikoita, ettemme olisi olleet uittamassa sormia kakkutaikinassa. Kun emme löytäneet tarpeeksi marjoja, keräsimme astioiden pohjalle sananjalkoja ja päälle marjoja. Kiiitoksia emme tainneet saada. Häitä tanssittiin tuvassa ja kaikki ikkunat olivat auki. Talon laajennus oli vielä hieman kesken, ulkoseinät maalaamatta ja ikkunat ilman vuorilautoja.

Perheemme ensimmäisellä autolla käytiin Salotuvalla kesälomalla v. 1959.

Samana kesänä Heinosen Elsa poikien kanssa oli kesänvietossa. Tuntui jotenkin juhlalliselta kun Elsa aamuisin oli odottamassa tuvassa, kun me Lassen ja Martin kanssa herättiin. Pidoista oli jäänyt vehnäsiä ja ne kuivattiin korpuiksi. Saimme aamuisin maitoa ja korppuja ja Elsa kattoi meille lasit ja kaateli maidon, jossa sitten uitimme korppuja. Tavallisesti sai itse käydä ruokasuojasta hakemassa maitonsa. Elsa otti lapset mukaan marjametsään ja yritti saada meidät poimintakilpailuun, mutta menestys oli huono.

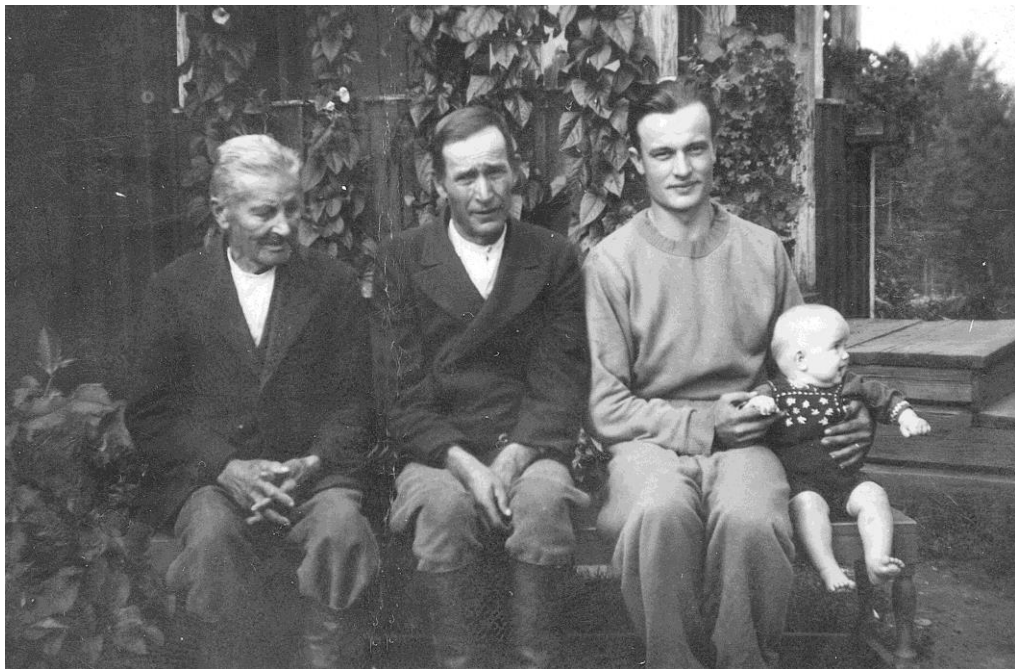
Sinä kesänä opin ajamaan polkupyörällä. Laskettelin pihatietä maantielle, mutta en aina osannut kääntää pyörää, joten polviin tuli useinkin kaatumisesta naarmuja.

Inkerin myötä sen lisäksi, että tuli uusia sukulaisia, tulivat myöskin tutuiksi sen ikäpolven nuoret naiset. Erkin kavereitahan olivat Haparokan Jallut, Hämmeen Paavot ja muut samanikäiset nuoret miehet, mutta samanikäisiä naisia ei Salotuvalla juuri käynyt. Nyt oli niitä nuoria pareja ja tarkkaan kuuntelemalla sai selville monia sellaisia asioita, joista ei ollut tiennyt mitään.

Salme Kenola

Salotuvalla syntynyt

Näin päivänvalon ensimmäisen kerran ensimmäisen kerran joulukuussa 1947, kun synnyin tähän maailmaan Salotuvan peräkammarissa. Samana vuonna syntyneet 108.168 suomalaista muodostivat ns. suurista ikäluokista kaikkein suurimman. Minään vuonna sitä ennen eikä sen jälkeen ole syntynyt tähän maahan yhtä paljon lapsia. Eikä syntynyt meillekään enää yhtään vaan jäin ainoaksi lapseksi.

Neljä polvea Salotuvan miehiä kuistin edessä kesällä 1948.

Mummo otti kamerallaan paljon kuvia minun pienenä ollessa, mutta en kyllä muista niiden ottamista kuvia jälkeensä katsellessa. Yksi varhaisimmista kuvista missä olen, oli Salotuvan miesten neljän polven kuva. Vanha ukko-Pekka, ukko-Antti, isä-Erkki ja minä itse niin pienenä, että justiinsa istumaan

pystyin. Ukko-Pekasta minulla ei ole minkäänlaista mielikuvaa, sillä hän kuoli vuonna 1949 kun olin vajaa parivuotias. Antti-ukostakaan ei ole paljon mieleen jäänyt, sillä hän oli vuoteen omana viimeiset ajat ja kuoli kouluikään tultuani.

Mielikuvia lapsuudesta rupesi jäämään muistiini vasta kouluiän lähestyessä. Mikä lie niistä varhaisin muistoni Salotuvalta, en osaa sanoa. Ehkä se kun muistan minua etsityn kerran kesällä hyvin huolestuneena, kun pihassa ollut vanha lato oli jostain syystä romahtanut. Vanhemmat pelkäsivät että olinko ollut siellä ja jäänyt lautojen alle. Onneksi olin kuitenkin ihan toisella puolen taloa aholla ja jotenkin on mieleeni jäänyt miten äiti oli hyvillään kun löysi minut sieltä.

Salotuvan tuvan oveen oli huopakatonaulalla lyöty nahkasuikale, josta sain vetää oven kiinni, kun en vielä ylettynyt kunnolla ovenkahvaan. Yksi varhaisia muistoja on tästä nahkasuikaleesta, kun serkkupoika Hälvän Urpo yritti tempoa sitä irti oven kiinni ollessa. Tarpeeksi kaikin voimin vedettyään naula antoikin periksi ja Upo lensi selälleen, pää komahdi lattiaan ja siitäkö alkoi hirmuinen itkun mälinä. Upon kanssa pienenä olimme pienenä hyvät leikki- ja tappelukaverit. Kerran tapellessa Upo isompana väisteli niin taitavasti, että olin sitten komentanut Upoa jotta ”pie piätä paikoillaa”, kun en muuten saanut lyöntejä osumaan. Itse en tätä tapausta kyllä muista.

Sähköt tulivat Salotuvalla vuonna 1953 sopivasti uuden navetan valmistuttua, joka samalla saatiin sähköistettyä. Mieleeni on jäänyt miten sähkölampun valossa tupa näytti paljon valoisammalta kuin aikaisemmin, kun katossa vielä riippui kaasulamppu valoa antamassa. Se oli kyllä kirkas ja jopa häikäisi, mutta ei silti valaissut yhtä hyvästi. Ukko-Antin joka iltaiset rituaalit kaasulamppun sytyttämiseksi myös muistan. Lampun säiliöön piti ensin pumpputa painetta ja sitten sytytyksen jälkeen sukka rupesi hehkumaan yhä kirkkaammin, kun se kuumeni.

Ukko-Antin luona tarinoimassa pistäytyi usein naapurin ukko Hirvosen Tolvi, Adolf Hirvonen Kankaanmäestä. Hän oli hyvin lapsiystävällinen ja taitteli minulle paperista lintuja, joita sanoi strutseiksi. Tolvin hautajaisista mieleen on jäänyt se, kun hän lepäsi avoimessa arkussa Kankaanmäen pihamaalla, jota tapaa en ole muissa hautajaisissa myöhemmin enää nähnyt.

Salotupa 1950-luvun asussa, pihassa ensimmäinen oma auto Mosse.

Salotupa 2010-luvulla, talon ja auton malli ovat hieman muuttuneet.

Ukko-Antti sairasti viimeiset vuodet ja loikoi aina sängyssä etukammarissa uunin vieressä. Olin oppinut lukemaan jo ennen kouluun menoa ja usein viihdytin ukkoa lukemalla ja laulamalla sängyn vieressä. Ukko poltti aina tupakkaa ja joskus pienempänä olin hoksannut matkia ukon tupakointia ottamalla pilliklubin natsoja tuhkakupista ja imemällä niihin tulta joulukuusen kynttilöistä. Tämä kokeilu loppui lyhyeen vanhempien huomattua mitä tein. Kun ukko sitten sairastui keuhkotautiin, huolestuivat muut että olinko ehkä saanut tartuntaa. Epäilyt hälvenivät vasta kun mummo käytti minua Takaharjun parantolassa keuhkokuvauksissa.

Tupakan lisäksi ukko-Antin ansiosta tutustuin ensimmäisen kerran myös toisen nautintoaineen, viinan vaikutuksiin. En toki itse juomalla, vaan katselemalla vierestä mitä tapahtui kun hän sitä nautti toisen naapurin ukon kanssa.

Haparokan Pekko eli Pekka Berg Partasensalolta oli poikennut taloon ukkoa tapaamaan ilmeisesti kaupunkimatkalta tullessaan, koskapa hänellä oli kirkas pullo povitaskussa. Ukot istuivat tuvan pöydän ääreen, Pekko nosti pullon pöytään ja meidän ukko haki lasit. Siinä ukot sitten istuivat nokakkain ja ottivat pieniä siemauksia, tarinoivat ja vetivät tupakkaa. Jutut kävivät sitä rehvakkaammiksi ja kovaäänisemmiksi mitä enemmän pullo vajosi ja ukkoja tuntui naurattavankin tavallista enemmän. Sitä vähän ihmettelin ja jotenkin tajusin sen johtuvan juomasta, jota ukot naukkailivat. Viimeistään siinä vaiheessa tiesin viinalla olevan vaikutusta asiaan, kun naiset rupesivat ukkoja toppuuttelemaan liian tiheästi lasin kallistelusta.

Vielä 50-luvulla synnyttiin ja kuoltiin kotona eikä keskussairaalassa kuten seuraavina vuosikymmeninä. Ukko-Antti kuoli kamarissa sairaavuoteelleen toukokuussa 1955. Sinä iltana oli meillä käymässä naapurin emäntä Partasensalolta ja aikuisten ollessa sisällä leikimme Partasen tyttären Eijan kanssa pihalla. Kun menin sisälle haastelivat aikuiset hautajaisten järjestämisestä, mitä ensin ihmettelin, kun en tiennyt ukon kuolleen. Ukko makasi sängyssä samanlaisena kuin ennenkin ja jäin kotiin, kun vanhemmat lähtivät kertomaan asiasta naapuriin Kankaanmäkeen.

Antti-ukon hautajaisista muistan parhaiten Saaren Simon eli minutkin kastaneen rovasti Simo Kerannon puheesta yhden kohdan. Muistotilaisuus oli meillä kotona ja paatoksellisessa puheessaan pappi totesi, että Salotupa ei ollut

oikea ja kuvaava, vaan liian vaatimaton nimi talolle. Simo julisti, että olkoon talon nimi tästedes Valotupa. En muista millä perusteilla pappi tuon talon uudelleen ristimisen teki, mutta meitä lapsia se ainakin nauratti. Eikä sitä aikuisetkaan ottaneet tosissaan, sillä en milloinkaan ole kuullut kenenkään sanoneen Salotupaa Valotuvaksi.

Salotuvalla poikkesi usein vieraita ohi kulkiessaan, sillä talo oli ottavalla paikalla Uukuniemelle vievän maantien varressa lähellä Partasensalon ja Matomäensalon teiden risteyskiä. Sen takia puhelin tuli meille aika hyvissä ajoin, sillä linja kulki maantien varressa. Muistan vielä Salotuvan puhelinnumeronkin, joka oli Tarnala 14. Ne naapurit salolta kellä ei vielä ollut puhelinta kävivät tavallisesti meiltä soittamassa ja hoitamassa asioitaan, kun matkaa oli vähemmän kuin Helysen Ullan hoitamaan puhelinkeskukseen kylällä.

Pienempänä nukuin äidin ja isän vieressä peräkammarissa. Kerran heräsin aamulla ensimmäisenä ja kun rupesin kömpimään pois sängystä niin lattialla sängyn vieressä makasi joku tuntematon mies. Sitten kyllä selvisi, ettei se tuntematon ollut muille kun minulle. Lattialla maannut oli nimittäin yksi Matomäensalon miehistä, joka oli ollut yömyöhällä niin väsyneessä kunnossa kyliltä kotiin palatessaan, ettei jaksanut perille asti ja päätti levätä Salotuvalla matkan varrella. Niin oli kolistelematta onnistunut tulemaan eteisestä kammarin puolelle lämpimään ja köllähtänyt lattialle nukkumaan, ettei talon väestä kukaan edes herännyt.

Lattialla nukkujia oli joskus enemmänkin, kun 50-luvulla kiertävät mustalaiset vielä kulkivat talosta taloon ja tarvitsivat yösjän. Joskus Salotuvallakin leviteltiin postolit tuvan lattialle, jotta saatiin nukkumapaikat mustalaisperheelte, jossa oli tavallisesti niin monta henkeä ja lapsia ettei sänkyjä riittänyt.

Ainoana lapsena minulla ei ollut leikkikaveria Salotuvalla omasta takaa. Salotuvan tytöksi ennen sotia tullut ja sotien jälkeenkin jäänyt Salme oli toistakymmentä vuotta vanhempi ja lähtenyt jo opiskelemaan siinä vaiheessa, kun aloin jotain muistamaan. Se ettei minulla ollut sisaruksia harmitti eniten siinä vaiheessa, kun serkkupojat, Hälvän Urpo ja Pekka puhuivat aina Salmesiskosta. Minusta Salme tuntui enemmän minun siskolta, vaikka olikin vain serkku.

Sukulaisia ja naapureita vuonna 1951 Juslassa Pirkon ristiäisissä. Seison pipo päässä Elisa-tätin vieressä.

Eniten olimme tekemisissä juslalaisten kanssa. Olihan Salotupa alun perin Juslan kanssa samaa taloa ja olimme kaikkein lähimpiä sukulaisia muutenkin. Äiti-Inkeri ja Juslan Hilja olivat sisaruksia, isä-Erkki ja Juslan Eino serkuksia. Juslan lapsista Terttu oli minua vanhempi, Leila ja Pirkko nuorempia eikä Hannukaan ollut kuin viitisen vuotta nuorempi, joten leikkiminen ja kanssakäyminen sujui hyvin.

Hannun ristiäiset olivat yksi varhaisimpia mieleen jääneitä muistoja Juslassa käynneistä sen takia, että sain kotimatalla selkääni. Juslan ja ihan naapurina olevan Koskisen lapset olivat meidän kanssa pihalla. Koskisen Erkkiä sa-
nottiin Meruksi ja hänellä oli vähän ulkonevat korvat. Isä-Erkki sattui kuu-
lemaan, kun haukuin Erkkiä Merun lähäkorpaksi. Sillä hetkellä hän ei asiaan
mitenkään puuttunut, mutta kun läksimme kotiin karttasolan kautta Jyrkilän
lietteen poikki koitti rangaistuksen aika. Päästyämme pellon poikki metsän

siimekseen pois näköetäisyydeltä Juslasta isä taittoi piiskan ja veteli sillä minua kintuille ja persauksille, koska olin niin tuhmasti Erkkiä nimitelty.

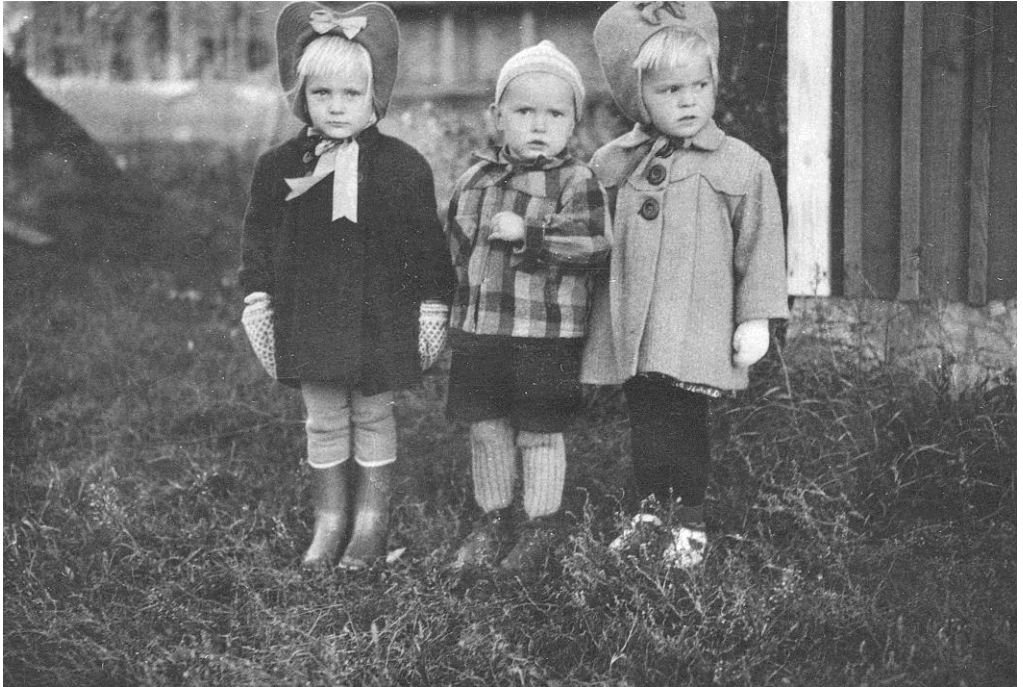
Juslassa käytiin usein ja tietysti aina juhlapyhinä. Juslan tupa oli isompi kuin Salotuvalla ja joulukuusi oli aina ripustettu kattoon tuvan keskelle. Se olikin kätevä tapa ja sillä eliminoitiin se mahdollisuus, että penskat telmiessään kaatavat kuusen. Joulun tienoissa leikimme usein sokkosta sammuttamalla tuvasta kaikki valot ja sitten pimeässä etsittiin toisiamme. Tätä leikkiä ei tavallinen joulupuu olisi pystyssä kestänyt.

Sokkosilla olo oli ainakin Juslan ukko-Jussin mieleen, sillä säästyihän siinä sähköä. Jussi oli vanhemmiten herennyt nuukaksi ja möskysi aina meille penskoille, jos jätettiin valot palamaan huoneesta lähtiessä. Tavallisesti Jussi kiersikin perässä sammuttelemassa valot huoneista, joissa ei oltu. Hyvin tarkkana Jussi oli myös kahvipöydässä, etteivät lapset syöneet liikaa kallista sokeria. Jos joku yritti ottaa useamman palan niin ukko kyllä näpsäytti kynsille oli kyse omista tai vieraista penskoista.

Kun lapset rupesivat lähtemään oppikouluun Parikkalaan, suunnitteli Jussi ostavansa Kangaskylästä vanhan mökin, jossa omat ja sukulaiskoululaiset voisivat viikot asua. Siihen eivät Jussin rahat kuitenkaan tainneet riittää ja Parikkalassa asuttiinkin kouluviikot vuokralla. Tertun kanssa olimme aluksi samassa kortteerissa.

Juslassa oli aina paremmat autot kuin Salotuvalla, kun Juslan Eino harjoitti taksiautoilua. Aluksi taksit olivat Skodia, mutta kun länsiautoja alkoi saamaan, osti Eino Vauxhallin. Se oli hieno peli, josta televisiomainoksessa sanottiin, että auton moottori on niin hiljainen, ettei sen käyntiä kuule, mutta täydellinen mittaristo kertoo sen.

Sain uudella Vauxhallilla kerran kyydin Akonpohjaan, kun Eino vei minut sinne linja-autolle, millä jatkaisin koulupaikkakunnalle Parikkalaan. Matkalla kysyin Einolta, miten kovaa Vauxhallilla pääsee. Hän sanoi, ettei ole vielä koittanut, mutta kokeillaan nyt kun auto alkaa olla sisäänajettu. Nopeusmittari nousi yli sadankuudenkympin, mikä oli tosi kovaa vauhtia siihen aikaan. Kuutostie ennen Akonpohjaa oli kyllä melko suoraa, mutta vielä hiekka-päälysteistä, joten vauhti tuntui aika hurjalta.

Kankaanmäen tytöt Lilja ja Irja minun luona kylässä Salotuvalla.

Lähimmässä naapurissa Kankaanmäessä suunnilleen minun ikäiseni lapset olivat tyttöjä. Pojat olivat muutamaa vuosiluokkaa nuorempia, joten heidän kanssaan leikki vielä oikein alle kouluikässä sujunut. Lähimmässä sukulaistalossa Juslassa, jossa usein käytiin olivat samaa ikäluokkaa olevat serkut myös kaikki tyttöjä.

Omaan ikäluokkaani kuuluvat Matomäensalon, Partasensalon ja Lamminahonsalon pojat taas asuivat sen verran etempänä, ettei alle kouluikäisenä sinne asti yksin annettu lähteä. Niinpä totuin olosuhteiden pakosta leikkimään enimmäkseen tyttöjen kanssa, mikä aiheutti sitten pienen yllätyksen koulun alkaessa. Silloin minulle nimittäin selvisi, ettei siinä iässä tyttöjen kanssa voinut enää kaveerata tai toiset pojat nimittelivät tyttöpojaksi. Varsin äkkiä otinkin etäisyyttä entisiin leikki-kavereihin ainakin koulussa ollessa ja olin vain poikaporukoissa.

Lapsuuden kavereita Matomäensalolla olivat mm. Matomäen Pena ja Niemenheikin Aku, jotka olivat vuotta ylemmällä luokalla. Samalla luokalla olivat Matomäensalon pojista Paakkisen Tauno ja Paavo, alemmalla Raimo ja Olli. Partasensalolla parhaat suunnilleen samanikäiset kaverit olivat Nikkarin Tommi ja Siljan Tauno. Lamminahonsalolla Suppolan Jomi ja kesät mummonsa Loviisan luona viettänyt Kinnusen Sepe. Silvennoisen Oki ja Joke olivat vähän vanhempaa ikäluokkaa ja Lamminahon pojat taas nuorempaa.

Kouluun ilmoittautumassa kävin Tarnalan vanhalla kansakoululla, mutta varsinainen koulunkäynti alkoi keskikylällä osuuskassantalon yläkerrassa. Suuret ikäluokat olivat paisuneet niin suuriksi, että vanhaan kouluun eivät kaikki oppilaat enää mahtuneet. Tellervo Saikkosen opettamat kaksi alaluokkaa piti sijoittaa ihan eri taloon parin kilometrin päähän koulusta. Talossa oli osuuskassan konttorin lisäksi asuntoja ja asui pari perhettä, suutari Laineen Aleksin ja Sonnin Tolvin eli autoilija Adolf Sonnen. Talon asukkaiden lapsia ei meidän luokalla ollut, he olivat vähän nuorempia ja pojankoltiaisten narrattavissa. Sonnen nuorin poika Jorma ei osannut sanoa vielä kaikkia kirjaimia. Hänen puheessaan y oli u ja r oli tietysti l. Suositua olikin yllyttää häntä jotenkin sanomaan sana myrkkyy ja mieluummin opettajan kuullen.

Parin kilometrin koulumatka taittui jalkaisin ja talvella suksilla. Talven 1956 yleislakko jäi mieleen siitä, että teitä ei aurattu, mutta se ei koulunkäyntiä haitannut. Suksilla sujuteltiin kouluun oli teitä aurattu tai ei. Eikä ne ihan ummessa olleet, sillä hevosmiesten reenjäljet kulkivat hangessa. Kun lakko sitten loppui, ei umpeen mennyttä maantietä enää aura-autolla pystynyt aukaisemaan, vaan kauhakuormaaja joutui siirtämään lumet pois. Salotuvan kohdallakin pellon reunassa Lamminahoon päin oli tuiskuttanut penkan niin tasaiseksi tien mutkassa, että lunta oli yli kaksi metriä ja avattu tie kulki melko syvässä kuilussa.

Kun koulu oli kauppojen vieressä, voitiin välitunnilla tai koulun loputtua käydä ostamassa karamelliä tai pumpernickeliä, piparkakun makuisia keksejä. Joka päivä näitä ostoksia ei voitu tehdä, sillä alakoululaisilla ei yleensä ollut rahaa. Ei sitä aina tarvittukaan, kun luokkakaverina oli Mäkelän Masa, jonka vanhemmat pitivät kylän yksityiskauppaa. Masa oli koulukaverini myös sitten, kun oppikoulu alkoi Parikkalassa.

Kun Tarnalan uusi kansakoulu valmistui kaupoilta vähän matkaa meille päin, lyheni koulumatka jonkun verran. Ajassa se ei kuitenkaan lyhentynyt, sillä Matomäensalon ja muiden sen suunnan poikien kanssa porukalla kulkiessa löytyi usein niin paljon mielenkiintoista touhua, että kiirettä kotiin ei ollut. Aina eivät koulumatkan harrastukset olleet pojankoltiaisilla parhaasta päästä. Tien varren puhelinpylväissä lankojen eristeenä olevat posliinikupit houkuttelivat heittelemään niitä kivillä rikki.

Lamminahon Eino oli opiskellut opettajaksi ja oli virassa tai harjoittelemassa jossain Saaren koululla tai kauempana, mutta kävi viikonloppuina kotona linja-autolla. Hän jäi aina pois Ruposen linjasta Tarnalan kaupoilta ja käveli sitten siitä Lamminahoon. Kerran tällaisella kotireissullaan hän tavoitti meidät koulupojat matkan varrella. Hän ihmetteli missä olimme vetelehtineet, kun olimme vasta Kiiskimäen paikkeilla, vaikka koulu oli loppunut jo aikoja sitten. Virkaintoisena nuorena opettajana Eino pani meidät ojennukseen. Hän määräsi, että koulusta on aina mentävä suorinta tietä reippaasti kotiin ja käski meidät marssimaan loppumatkan hänen kanssaan. Eihän siinä muu auttanut kuin totella, vaikka hän ei meidän opettaja ollutkaan, mutta siihen aikaan aikuisen sanaa oli uskottava.

Seuraavana päivänä, joka oli sunnuntai, Eino sitten poikkesi meillä ja kyseli olivatko vanhemmat jo pahasti huolestuneet, kun olin viipynyt eilen niin pitkään koulumatkalla. Kertoi vielä miten hän onneksi oli tavannut meidät ja huolehtinut, ettemme viipyneet vielä pitempään. En tiedä odottiko Eino saavansa kiitosta ja minun moitteita, mutta eihän meillä kotona olleet edes huomanneet mihin aikaan olin kotiin ilmestynyt. Aikuiset olivat päivän töillään pellolla eikä ainakaan meillä kukaan ollut kelloa vahtimassa mihin aikaan poika koulusta tuli, kunhan oli ruoka-aikaan kotona.

Ruoka-ajoista Salotuvalla yritettiin kyllä pitää kiinni. Ulkotöissä pelloilla isällä ja apumiehillä tahtoi kuitenkin viipyä usein yli sovitun ajan. Äiti Annimummon kanssa joutui sitten pitämään ruokaa lämpimänä pitkiä aikoja, mikä joskus hermostutti naisia.

Muistan kerran, kun miehiltä oli syömään tulo taas mennyt reilusti pitkäksi. Kun ovelta sitten viimein kuului koputus, luulivat naiset miesten vielä pelleilevän tullessaan ja äiti tiuskaisi normaalin ”sisään” toivotuksen sijasta

kovalla äänellä että ”ulos”. Hämmästys oli molemminpuolinen, kun ovi aukeni ja sisään tupaan kumartuikin iso vieras mies. Hän oli nimeltään Gurewitz, juutalainen kauppias, joka asui Särkisalmella ja toimi jonkun metsäfirman pomona liikkuen pitäjillä puuta ostamassa. Gurewitz oli niin isokokoinen ja vahva, että kerrottiin jottei hän tarvinnut tunkkia, jos hänen kuplavolkkaristaan vaikka puhkesi rengas. Gurewitz vain nosti toisella kädellä auton lokasuojasta ilmaan ja toisella kädellä vaihtoi uuden renkaan tilalle.

Vaikka Salotuvan paikka oli ollut alun perin lähellä järveä, oli Jyrkilän laskun jälkeen ranta kaikonnut kauas jo aikoja ennen talon rakentamista. Ennen 50-luvulla tehtyä kanavan perkausta vesi nousi keväisin kuitenkin meidän lietteen reunaan asti ja joskus kutuhaukia voi pyydystää oman pellon ojasta. Isä-Erkin kanssa käytiin kokemassa piisamin pyydyksiäkin lietteen alareunassa. Uimaan ei Jyrkilän liejuisilla lieterannoilla pystynyt ja lähimmät uimapaikat laituriin olivat Mustanlammen Nikkarin tai Massun ranta ja Silvennoisen ranta Kaatiolammella. Rautjärvessä uitiin Partasenniemen rannassa, jonne ajettiin tavallisesti pyörällä Juslasta serkkutyttöjen kanssa. Partasenniemen rannassa kävin uimakouluakin.

Ensimmäisen virvelin isä osti joskus 50-luvun lopulla. Se ei ollut siihen aikaan lasten kalastusväline ja avokelahyrrällä varustettuna liian vaikea heittoväline aikuisillekin. Muistan miten Erko Ylähämmeen Lassin kanssa piti heittoharjoituksia Salotuvan pihamaalla. Harjoittelua varten oli uistimen sijasta siiman päässä kuminen paino, joka oli helppo kelata takaisin onnistuneen heiton jälkeen. Onnistuneita heittoja tahtoi kuitenkin olla harvassa, sillä kelaa piti osata jarruttaa juuri oikealla hetkellä tai siima meni sekaisin. Suurin osa ajasta miehillä kuluikin siiman sykkyröitä selvitellessä ja monta kertaa ne eivät selvinneet kuin puukolla.

Itse pääsin virvelöimään vasta myöhemmin, kun ostettiin umpikelä, jossa siima ei mennyt heittäessä sekaisin. Virvelöinti- ja onkipaikkoja ei Salotuvan lähellä ollut muita kuin Mustalampi, josta onnistuin saamaan ihan mukavia haukia. Jonkinlaisia kalapaikkoja olivat Jyrkilän kanava ja Kaatiolammet. Suosittu onkipaikka oli Niukkalan kanava, jossa ongella kävivät aikuisetkin miehet Tarnalasta asti.

Kaikkein lähin lampi oli Salotuvan metsässä oleva suopukrun keskellä oleva Itikkalammeksi kutsumani lätäkkö. Yksi vähän syvempi kohta siihen oli muodostunut, kun paikalta oli otettu mutaa maanparannusaineeksi pellolle. Itikkalammessa ei kuitenkaan ollut kaloja, sillä se kuivui jopa pohjiaan myöten, jos oli vähäsateinen kesä. Vesi- ja rupiliskoja lammessa oli ja niitä pyydystin myös Itikkalammesta tulevien vesien muodostamasta luososta maantien varresta. Kevättulvan aikaan seilasinkin lammessa tekemälläni lautalla ja syksyisin sinne oli mukava mennä ensi jäälle luistelemaan omatekoisilla luistimilla.

Kesälomilla ei aina joutanut ongelle, sillä maataloissa riitti töitä kaikille. Salotuvalla viljeltiin mm. sokerijuurikasta, jonka harventaminen ja möyhennys kuokalla olivat yksitoikkoisimpia ja vastenmielisimpiä töitä mitä voin kuvitella. Lehmien ajo laitumelle Mutalahdelle ja pois lypsyaikoina kuului kesätöihini aamuin illoin. Lehmät eivät aina suostuneet kulkemaan lietteen laitaa tietä pitkin ja pyrkivät hamuamaan milloin metsän, milloin pellon puolelle ja niitä piti paimentaa ja juosta hätistelemässä takaisin. Tähän vahtimiseen huomasin tehokkaaksi välineeksi ritsat. Pienellä kivellä kun

ampui pois jonosta pyrkivää kantturaa etulavoille, niin se älysi kääntyä takaisin ruotuun siinä kuin pajupiiskalla sivaltamallakin. Tätä menetelmää ei tosin passannut aikuisille kehua, sillä siinä olisi itse saattanut saada piiskaa.

Meillä lehmät ajettiin lietteeltä kotiin lypsettäväksi, mutta monet kävivät lypsällä laitumella, jos matka lietepalstoille oli liian pitkä ajaa karjaa päivittäin. Lamminahonsalolta Jyrkilän lietteellä kävi lehmää lypsämässä mm. Silvennoisen Saimi, joka ajoi matkan polkupyörällä. Vanhempana ihmisenä hän ei ollut oppinut oikein kunnolla ajamaan pyörällä ja käyttämään jarrua. Salotuvan kohdalla oli Lamminahosta päin tullessa sen verran alamäkeä, että vauhti oli Saimille liian kova kääntyä Jyrkilän tielle. Niinpä hän antoi mennä risteyksen ohi Hytinmäelle päin niin pitkälle kunnes vauhti loppui ja polki sitten takaisin mennäkseen Jyrkilälle.

Lehmien lisäksi Salotuvalla oli mm. sikoja, lampaita, kanoja, hanhia ja kalkkunoitakin. Siat teurastettiin kotona, mutta sitä toimitusta ei pikkupojan annettu nähdä sen enempää kuin lehmän poikimistakaan. Teurastetun sian rakko kuivattiin ja siitä saatiin kevyt pallo. Tällainen rakosta tehty pallo oli minullakin ensimmäisiä leikkikaluja. Myöhemmin kun rakennettiin por-situssikala, niin pääsin mukaan jopa porsaita salvamaan.

Meillä pojankoltiaisilla oli tapana ratsastaa sioilla haassa ja melkoista rodeota se olikin, kun sika tavallisesti villiintyi kovaan juoksuun, kun sen selkään hyppäsi. Pässin hännääminen oli kanssa hauskaa ja vielä hauskeempaa, kun joku joutui pässin kunnolla pökkäämäksi. Talon vieressä ollutta hakaa sanoimme preeriaksi ja inkkarileikkejä sikojen ja pässin kanssa siellä har-rastettiin mm. Kinnusen Sepen ja Matomäen poikien kanssa.

Mentyäni Parikkalaan oppikouluun asuin viikot kortteerissa koulupaikka-kunnalla ja kävin kotona vain viikonloput linja-autolla. Parikkalassa oli paljon siilejä ja yritin siirtää niitä Salotuvalle. Toin muutaman siilin pahvilaatikossa navetan pehkuihin talvehtimaan. Siirtoistutus ei onnistunut, kun siilit eivät yleistyneet pihapiirissä.

Viikot Parikkalassa avarsivat syrjäisessä talossa pienessä sivukylässä asuneen pojan maailmaa aikalailta. Ensimmäisen kerran näin televisionkin osuus-kaupan näyteikkunassa. Kaupoista sai tavaraa, jota ei oman kylän pikku-

kaupoissa ollut. Parikkalan koulukavereiden neuvomana opin hankkimaan tarpeet omatekoisen ruudin valmistukseen, jota sitten käytettiin tussarien ja paukkujen tekemiseen. Näissä puuhissa paloi Salotuvalla yhtenä juhannuksena kokon kanssa kährätessä Pihlajakallion Masan naama. Tuosta tapahtumasta on Kinnusen Sepen seikkaperäinen kertomus Tarnalan kyläkirjassa. Parikkalasta sai myös kupariputkea, josta polkupyörän pumpun kanssa pystyin itse rakentelemaan ilmakivääriin.

Lapsuudessani Salotuvalla oli Jehki-niminen karjalan karhukoira. Metsästyskoirana siitä ei oikein ollut seurakoiraksi. Myöhemmin taloon hankittiin cockerspanieli Ampsa, joka oli lähinnä seurakoirana. Kävi se joskus isän kanssa Jyrkilällä mukana sorsametsälläkin ja osasi toimia noutajakoirana. Noutajana se toimi kotonakin hakemalla omin päin sanomalehden tienvarressa olleesta heittolaatikosta pihaan, milloin ehjänä, milloin vähän repaleisena.

Vanhoista kieseistä kyhäämäni mäkiauton kyyti kelpasi myös Ampsalle.

Ampsa oli erikoisen tykästynyt kyydissä olost, olipa kyse hevos-, auto- tai muusta kyydistä. Jos silmä vältti se pyrki ohiajavienv hevosmiesten kyytiin Salotuvan kohdalla. Kerrankin koira nousi yhden Tarnalassa myllyllä käyneen Niukkalan isännän rekeen niin huomaamatta, että myllymiehelle tämä salamatkustaja selvisi vasta Uukuniemellä perille kotiin tultuaan. Paluumatkan Ampsa teki sitten linja-autossa.

Varsinaista hevoskyytiä Ampsa sai yhtenä talvena naapuritalossa Kankaanmäessä. Oli käynyt niin, että talossa vierailleen mustalais-Eemelin hevonen oli kuollut pihaan kai vanhuuttaan ja jäänyt omistajaltaan siihen. Kun hevosentraatoa omistaja ei korjannut pois, valjasti talon isäntä Hirvosen Onni oman hevosensa ja veti sillä ruhon metsään. Naapurin pihaan sattunut Ampsa huomasi tilaisuutensa tulleen ja otti kyytiä hevosentraadon mahan päällä ja haukkui innokkaasti. Kesän tullen lähellä Jyrkilän tietä metsässä ollut hevosentraato alkoi haista kunnolla ja sillä kohdalla Matomäkeen menijöiden oli paras pidättää hengitystä. Ongelma ratkesi kun haaska haudattiin kunnan terveystoimien toimesta.

Samana kesänä kun uusi koiranpentu Salotuvalla tuli, olin saanut toisen lemmikkieläimen, josta tykkäsin jopa enemmän kuin koirasta. Meillä oli silloin Salme ja Ilmari Kenolan kanssa vuokrattu kesäviikkoasunoksi nahkuri Toivo Hämmäläisen vanha talo Uukuniemeltä Pyhäjärven rannalta. Isä-Erkki oli Kenolan Ilmarin kanssa hoksannut siellä matalassa rantapetäjässä olleen variksenpesän. Urheilullisena miehenä Ilmari kiipesi pesäpuuhun ja toi minulle variksenpoikasen elätiksi.

Syöttelin nilkinäisenä poikasena Salotuvalla tulleen variksen täysikasvuiseksi ja se kiintyi tietysti minuun kuin emoonsa. Variksen ollessa vielä osaksi lentokyyttömänä onnistui Ampsa kerran yllättämään sen ja saamaan

kiinni. Pentukoirana se kuitenkin heti nitistänyt saalistaan, vaan alkoi leikkiä sillä. Onneksi kerkesin hätiin ennen kuin mitään vakavampaa ehti tapahtua. Kasvettuaan isoksi varis oli jo koiraa fiksumpi ja piti kyllä puolensa kaikkia muitakin vihollisiaan vastaan. Niin paljon kuin variksesta tykkäsin, niin vähintään yhtä paljon äiti ja mummo sitä inhosivat. Pihassa pyörivällä kesyllä linnulla kun oli tapana paskannella vähän mihin sattui, maitoastioille, puhtaille pyykeille ym.

Haikea ero Kuplaksi ristimäni variksen kanssa koitti, kun syyskuun alussa läksin taas kouluun Parikkalaan. Ensimmäisen kouluviikon jälkeen kotiin tullessani odotin tietysti tapaavani Kuplan, mutta varista ei näkynyt mailla

halmeilla. Naiset sanoivat sen lähteneen toisten varisten houkuttelemana niiden matkaan, kun minua ei viikkoon näkynyt. Vasta vuosia jälkeenpäin sain kuulla, että naiset olivat panneet maitolätkisille paskantelevalta Kuplalta niskat nurin heti, kun en ollut kotona sen puolia pitämässä.

Kouluun lähtö Parikkalaan oli haikea muinakin syksyinä, sillä samoihin aikoihin alkoi aina puintikausi ja olisin halunnut olla säkittäjänä leikkuupuimurin kyädissä.

Salotuvalla hypättiin v.1962 pajusta tehdyllä taipuisalla ”lasikuituseipäällä”, kuten MM-mies Pentti Nikula.

Koulumatka Uukuniemen autossa Rasvaniemen kautta Parikkalaan oli aina yhtä kärsimystä. Ruposen pitkänokkainen vanha linjuri, joka kierteli mäkiä ja mutkaisia sorateitä kymmeniä kilometrejä sai monet muutkin matkustajat voimaan pahoin. Auton täytyessä loppumatkasta Tyrjän kylän isännistä ja emännistä kuskina toiminut Bergin Atu komensi koululaiset antamaan paikkansa aikuisille. Oksennusta vastaan taistelua heiluvan ja pakokaasun käryisen auton käytävällä seisominen ei helpottanut yhtään.

Kouluviikon loppuessa lauantaina iltapäivästä, pääsin Uukuniemen autossa takaisin kotiin vasta joskus kuuden jälkeen illalla. Aikaisemmin iltapäivästä lähti Heinoniemen auto, johon ehättämällä oli mahdollista päästä kotiin monta tuntia aikaisemmin. Heinoniemen autolla pääsi kuitenkin vain kuutostien Tarnalan tienristeykseen, josta matkaa Salotuvalle oli vielä yli kuusi kilometriä. Monena lauantaina äiti tuli pyörällä vastaan autolle ja polki sitten kotiin minun istuessa kyydissä tarakalla.

Viidentoista ikävuoden lähestyessä iski minuunkin mopokuume. Ensimmäisen kerran olin päässyt ajamaan mopolla, kun tarkkailukarjako Leena Lampinen Salotuvalla käydessään antoi minun kokeilla Solifer Exportia, jolla hän kulki karjatiiloilla kotoaan Kesusmaalta. Läksin ajamaan aitan ympäri, mutta en saanut ensimmäistä kierrosta täyteen, kun mopo törmäsi tuvan seinään ja kaaduin. Onneksi ei käynyt pahemmin eikä mopo särkynyt ja mikä parasta, muut eivät nähneet aitan takaa noloa tapausta. Jos assistentti olisi arvannut miten käy, tuskin hän olisi antanut mopoaan alaikäiselle.

Tarkkailukarjakkoa sanottiin entisaikaan assistentiksi ja hän kiersi säännöllisesti tarkkailuyhdistykseen kuuluvilla tiloilla tekemässä kokeita. Karjako oli tavallisesti talossa yötä ja teki kokeet illalla tuvassa. Rasvaprosentin mittausta varten oli iso sentrifugi, jonka kammesta pyörittämään minäkin pääsin. Työvälineet kulkivat isossa kirstussa, joka Salotuvaltakin sitten kyydittiin assistentin kanssa hevosella seuraavaan taloon. Ajan myötä assistenttikin alkoi liikkua omalla kyydillä ja työvälineet taisivat kehittyä, sillä isoa puukirstua ei mopolla voinut kuljettaa.

Mopon ostamista odotellessa luin ja leikkelin lehdistä kaikki mopomainokset tarkkaan ja liimailin niitä kammarin seinälle. Haaveissa oli saada urheilumallinen Tunturi Sport, jonka pakoputki kaartui taakse komeasti yläkautta kuten tyyliin kuului. Valitettavasti kuitenkin jouduin tyytymään Pappa-Tunturiin, sillä mopo ei kuulemma ollut pelkkää tyhjän rissaamista varten, vaan sillä piti aikuistenkin päästä ajamaan tarpeellisia kauppa- ja muita reissuja. Siihen tarkoitukseen sporttimoposta ollut, kun siinä ei ollut tavaratelinettä eikä se muutenkaan soveltunut naisten ajettavaksi.

Rippikoulun kävin Parikkalassa, rippijuhlat vietettiin kotona Salotuvalla.

Koulumatkoille Parikkalaan ei mopo joutanut ja matkakin oli liian pitkä päivittäin ajettavaksi. Olin aloittanut rippikoulun kevättalvella Parikkalassa iltakouluna ja se jatkui vielä kesäloman puolelle. Näitä rippikoulumatkoja sain sitten ajaa mopolla, kun linja-autokyydit eivät oikein sopineet. Rippijuhlista Salotuvalla mieleen jäi se, että silloin meillä kylässä oli ensimmäistä kertaa äidin sisko Anja-täti, joka oli sotalapsena oltuaan palannut takaisin Ruotsiin ja

perustanut siellä perheen. Tädin lisäksi muita sukulaisvieraita olivat mm. Juslan ja Rietin porukat Tiaisenkylältä sekä Suppolat ja Lamminahon Topi perheineen Lamminahonsalolta.

Rippikouluikään asti lapsuus ja nuoruus kuuluivat onnellisissa merkeissä Salotuvalla. Sitten Tarnalan maisemat vaihtuivat Pohjois-Karjalaan, minne muutimme kun isä-Erkki aloitti työt Lieksan Lehdessä. Karjasta luovuttiin ja oma maanviljely lopetettiin. Parin vuoden kuluttua kuitenkin tulimme lähemmäs synnyinseutuja, ensin Savonlinnaan ja sitten Punkaharjulle. Side lapsuusmaisemiin Salotuvalla on pysynyt kautta vuosien vahvana. Vaikka synnyinkodin rakennukset ja pellot myytiin, niin Salotuvan metsäpalsta on säilynyt suvussa ja omassa hoidossa.

Heimo Paakkinen

Salotuvan lohkominen eroon Toivolan tilasta eli Juslasta tehtiin lopullisesti vasta uusjaon yhteydessä v. 1964, kuten viereisellä sivulla näkyy.

O t e.

Toimitus N:o 90 103

Merkitty maarekisteriin K y m e n lääninmaanmittauskonttorissa kesä kuun 15 p n ä 19 65.Arvi Juusela**LOHKOMISKIRJA**

Toivolan tilasta RN:o 6⁷ Saaren kunnan
Tarnalan kylässä Kymen lääninä
 Tehnyt maanmittausinsinööri Aulis Lautala v. 19 64

6 ⁷	Toimituskartan mukaan kuuluu Toivolan tilalle RN ^o 6 ⁷ ,
☐	jonka ovat omistaneet Erkki Paakkinen (lh. 11.4.1934 13a
	§ 1/2) ja Eino ja Hilja Maria Paakkinen (lh:t 11.4.1934
	13 § 1/4 E.P:lle ja 15.6. 1956 136 § 1/4, jonka ennen
	omisti Esko Paakkinen, lh. 11.4. 1934 13 §, 1/4 osaan):
	= = = = = = = =
	L o h k o m i n e n
	= = = = = = = =
6 ⁷ b	<u>Salotuvan</u> tila on muodostettu Erkki Paakkiselle niistä
	määräaloista, jotka hän on saanut Eino ja Esko Paakkisen
	kanssa 14.10. 1937 tekemällään ja holhouslautakunnan 10.9.
☐	1938 hyväksymällä jakosopimuksella. Mainitun jakosopimuksen
	ovat Erkki ja Eino Paakkinen ja heidän vaimonsa Aili Inke-
	ri ja Hilja Maria Paakkinen sekä Esko Paakkinen hyväksyneet
	täysi-ikäisiksi tultuaan 12.2. 1954, jolloin se myös on
	vahvistettu. Ko. jakosopimukseen ovat Erkki ja Aili Inkeri
	sekä Eino ja Hilja Maria Paakkinen tehneet 1.6. 1957 ns. Lai-
	kon yhteismetsää koskevan lisäyksen. Salotuvan tila on saa-
	nut kolme palstaa, joissa on:
	= = = = = = = =
	RN ^o 6 ⁷⁴

